

Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek

Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse overheid - Landbouw en Visserij

Landbouw en Maatschappij

Burg. Van Gansberghelaan 115 bus2

9820 Merelbeke-Lemberge, België

tel. 09 272 23 40 – fax 09 272 23 41

e-mail: L&M@ilvo.vlaanderen.be

Certificering vaste steunbedragen in het ontwerp Vlaams Strategisch Plan GLB 2023-2027

Nota van

Jef Van Meensel

Ludwig Lauwers

10 maart 2022

Deze nota is opgesteld op basis van de informatie waarover de auteurs konden beschikken. De auteurs noch hun instelling kunnen aansprakelijk gesteld worden voor eventueel onoordeelkundig of verkeerd gebruik van de resultaten

ILVO

Instituut voor Landbouw-,
Visserij- en Voedingsonderzoek

Vlaanderen
is landbouw & visserij

1. Verduidelijking van de certificeringsopdracht

Op 14 januari 2022 werd het ontwerp Vlaams GLB Strategisch plan ter openbaar onderzoek vrijgegeven. Naar aanleiding van dit openbaar onderzoek wordt de eenheid Landbouw en Maatschappij (L&M) van het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) te Merelbeke aangesproken om een certificering uit te voeren in uitvoering van artikel 31 lid 7, artikel 82 en artikel 111 j) ii) van Verordening (EU) 2021/2015.

1.1. ILVO-eenheid Landbouw en Maatschappij

Het ILVO is een wetenschappelijke instelling van de Vlaamse overheid, en kan als verzelfstandigd agentschap met een internationale wetenschappelijke reputatie als een ‘*duly recognised and independent body*’ beschouwd worden. De eenheid ‘Landbouw en Maatschappij’ kan hierbij de nodige expertise leveren. L&M voerde eerder al de certificatie uit van o.a. het Vlaamse PDPO II 2007-2013 (Kerselaers en Lauwers, 2006), aanpassingen ervan in het kader van Health Check (Van Meensel et al., 2009), het Vlaamse PDPO III 2014-2020 (Van Meensel en Lauwers, 2013) en “non-double funding” tussen directe steun in het kader van vergroeningseisen en steun voor maatregelen uit Pijler 2 (Van Meensel en Lauwers, 2014). L&M stamt bovendien gedeeltelijk uit het vroegere Centrum voor Landbouweconomie dat eerder al, eveneens als onafhankelijke wetenschappelijke instelling, de ex-ante evaluatie van het Belgische PDPO 2000-2006 uitvoerde, meewerkte aan de mid term-evaluatie van het Vlaamse PDPO 2000-2006 en verschillende studies uitvoerde ter ondersteuning van het plattelandsbeleid.

De opdracht tot certificering van het huidige Vlaamse GLB Strategisch Plan 2023-2027, dat een coherent geheel beoogt van Pijler 1 en Pijler 2 verbintenissen, werd aan ILVO overgemaakt per mail op donderdag 20/01/2022, vergezeld van:

- Een schrijven van Secretaris-Generaal P. De Clercq, die de opdracht kadert en verduidelijkt;
- Nota met de bouwstenen en een beschrijving van de berekeningsmethodieken voor de de eco-regelingen (ER) en agromilieu-klimaatmaatregelen (AMKM), samen met een Excel-file met de berekening van de steunbedragen voor deze interventies;
- Nota met een beschrijving van de berekeningsmethodiek voor de steunbedragen voor de beheerovereenkomsten (BO's), samen met een Excel-file met de berekening van de steunbedragen van de BO's.

Het overzicht met de combineerbaarheid van de vergoedingen van deze interventies onderling werd per mail overgemaakt op 1 maart 2022. De opdracht werd mondeling toegelicht door Kristien Reyens op maandag 24/1/2022 via een Teams-overleg.

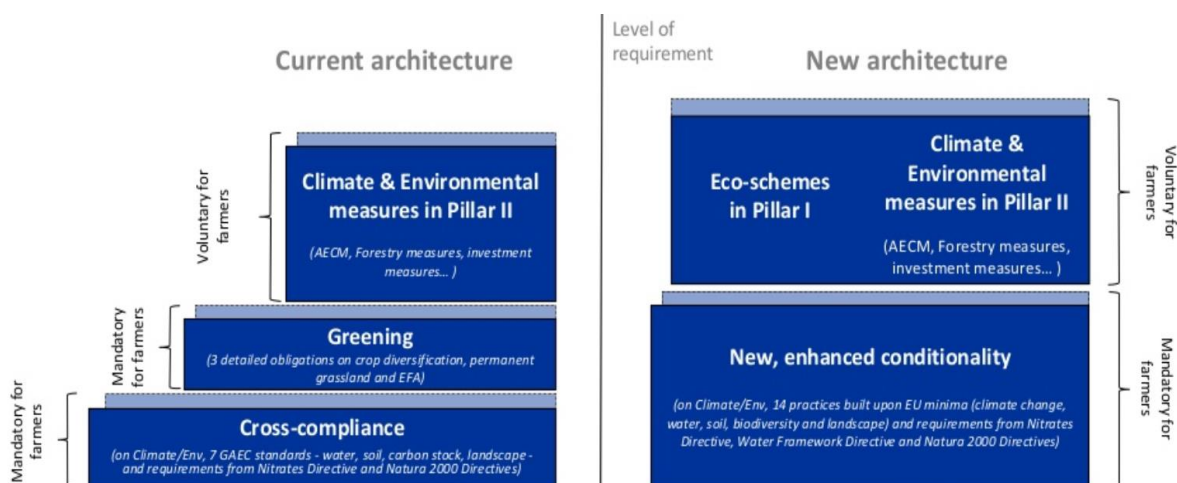
1.2. Doel

De certificering houdt in dat wordt nagegaan of de voorgestelde berekeningswijze voor het subsidiebedrag voldoet aan de eisen van *adequacy* and *accuracy*, zoals vermeld in artikel 82 van Verordening (EU)2021/2115. Met *adequacy* wordt bedoeld: overeenstemmend met het voorbeeld of met het object, overeenkomstig, gepast (Van Dale), met andere woorden zijn de berekeningen en de resultaten conform aan hetgeen van een steunbedrag verwacht wordt (bijvoorbeeld, de gedeeltelijke compensatie van gederfde inkomsten of gemaakte kosten, aanlegkosten). Met *accuracy* wordt nauwkeurigheid, correctheid bedoeld, met andere woorden zijn de cijfers en berekeningen juist? Dit betekent dat er geen systematische uitspraken worden gedaan over de coherentie en doeltreffendheid van strategisch plan, doch waar relevant voor de certificering worden wel hierover uitspraken gedaan.

Tevens wordt bij deze certificeringsopdracht nagegaan of er dubbelfinanciering optreedt: het betreft enerzijds mogelijke dubbelfinanciering tussen agromilieu-klimaatmaatregelen en beheersovereenkomsten uit Pijler 2 onderling, als tussen de Pijler 2 maatregelen en de eco-regelingen uit Pijler 1. Bij de certificering wordt bijgevolg de nodige aandacht besteed aan de groene basisstructuur, de conceptuele onderbouw van de conditionaliteit, investeringssteun en steun aan advisering. Belangrijkste verschil met het vorige GLB is het wegvallen van de ecologische aandachtsgebieden, welke een extra complexiteit aan de berekening van de steunbedragen uit Pijler 2 met zich mee brachten. Immers, volgens de richtsnoer van de Europese Commissie moeten de bedragen uit Pijler 1 en 2 dermate verrekend worden teneinde dubbelfinanciering te vermijden. Dit betekent dat de betaalde steunbedragen enkel berekend worden op basis van gemaakte kosten en gedeerde inkomsten die verder gaan dan de conditionaliteit en wettelijke nationale verplichtingen. Aangezien de vereiste van ecologische aandachtsgebieden in het vorig GLB bedrijfsgrootte-afhankelijk was, betekende dit dat elke PDPO III- maatregel uit Pijler 2 met een link met vergroening minstens twee steunbedragen omvatte (een volledige bedrag indien de landbouwer de oppervlakte niet gebruikt om te voldoen aan vergroening en een verminderd bedrag indien de landbouwer dezelfde oppervlakte gebruikt om te voldoen aan vergroening). Voor de certificering van de steunbedragen in huidig plan geldt dus de opgelegde conditionaliteit als basis voor de kosten en/of gedeerde inkomsten van extra maatregelen.

1.3. Voorwerp en omschrijving van de certificeringsopdracht

Met het Vlaams GLB Strategisch Plan wordt gestalte gegeven aan een nieuwe groene architectuur (Figuur 1). Over gans de lijn van rechtstreekse pijler1-inkomenssteun en de pijler2- interventies is er meer aandacht voor milieu, dierenwelzijn en klimaat. Dit komt reeds tot uiting in de onderbouw van de steunregeling: de randvoorwaarden verbonden aan rechtstreekse steun worden verhoogd (**verhoogde conditionaliteit**), mede door het samensmelten van de vroegere cross compliance en de bijkomende vergroeningseisen van gewas diversificatie, blijvend grasland en ecologische aandachtsgebieden. Dit betekent trouwens ook dat de differentiatie van bedrijven waar de bijkomende vergroeningseisen golden, wegvalt.

Figuur 1. De groene architectuur van het nieuwe GLB

Een deel van de rechtstreekse inkomenssteun, namelijk 25% wordt gereserveerd voor bijkomende maatregelen binnen pijler 1, de zogenaamde **eco-regelingen**. Hierdoor wordt de grens tussen eco-conditionaliteit en bijkomende maatregelen niet altijd even duidelijk, wat extra waakzaamheid bij certificering met zich meebrengt. Naast de Pijler 1 eco-regelingen, en eveneens bovenop de verhoogde conditionaliteit, komen de vertrouwde Pijler 2 **agromilieu- en klimaatmaatregelen AMKM**, in uitvoering van artikel 70 van Verordening (EU) 2021/2115, inclusief de **BOs, beheersovereenkomsten**. De conditionaliteit is de basis van waaruit de interventiefiches voor eco-regelingen en AMKM dan nader geoptimaliseerd worden. Belangrijk voor deze certificeringsopdracht zijn de eco-regelingen en de meerjarige verbintenissen (AMKM en BO). Rakend aan de thema's die het bodem- en waterbeheer stimuleren en aan de erosie maatregelen, zijn er de NPI, **niet-productieve investeringen**. Deze vallen buiten de certificeringsopdracht.

De conditionaliteit bestaat uit **GLMC- normen (Goede Landbouw- en Milieuconditie)** en **RBE's (beheerseisen** met betrekking tot klimaat en milieu, volksgezondheid, gezondheid van planten en dierenwelzijn). Enkele voorbeelden die dan ook belangrijk zijn voor de beoordeling van de ER en de AMKM (incl. BO's) die er bovenop komen:

- GLMC1: instandhouding van blijvende grasland;
- GLMC4: aanleg van bufferstroken langs waterlopen, concreet 3 meter gewasbeschermingsmiddelvrij, 5 meter bemestingsvrij en 1 meter teeltvrij;
- GLMC7: gewasrotatie;
- GLMC8a: Minimum aandeel niet-productief areaal;
- GLMC8b: behoud van landschapselementen.

De beheerseisen steunen op de vigerende wetgeving zoals de mestwetgeving.

De **eco-regelingen** zijn bijkomend aan de verhoogde conditionaliteit, maar vrijblijvend. Bovendien jaarlijks, waardoor eventueel de drempel tot het aangaan van een meer-jaarlijkse verbintenis (zoals AMKM of BO) verlaagt. Sommige van de vroegere AMKM of BO zijn eco-regeling geworden (bijvoorbeeld mechanische onkruidbestrijding). Of bepaalde maatregelen worden ontdudd: waar ze vroeger in één verbintenis zaten, zoals steun aan de biologische landbouw, zijn ze nu gesplitst in een AMKM-verbintenis (pijler 2) die de omschakeling covert en een eco-regeling (pijler 1) die de voorzetting stimuleert. Niet altijd meteen duidelijk waarom een schijnbaar gelijkaardige maatregel bij eco-regelingen zit dan wel AMKM. Een voorbeeld hiervan is de steun aan lokale rassen: dit is een eco-regeling voor wat rundvee betreft, AMKM voor schapen. Dit is omdat eco-regelingen zich op actieve landbouwers richten. Binnen de eco-regelingen wordt nog onderscheid gemaakt tussen de top-up-maatregelen, dit zijn de eco-regelingen op bedrijven waar betalingsrechten voorkomen en deze op bedrijven zonder basisbetalingsrechten.

1.4. Nadere verduidelijkingen

Op 24/1/2022 werd een Teams-meeting georganiseerd met Kristien Reyns, Belinda Cloet en Sylvie Danckaert, Jef Van Meensel en Ludwig Lauwers.

Het strategisch plan en de maatregelen werden door de planvoorbereiders kort geduid binnen de nieuwe groene architectuur. Voor sommige thema's, zoals bufferstroken, ontstaat een complexe relatie tussen de verhoogde conditionaliteit, de eco-regelingen, de AMKM&BO, maar ook de niet-productieve investeringen. De opdracht moet dus rekening houden met wat **moet** als referentie en wat **kan** als basis voor subsidies. De opdracht beperkt zich tot "is de maatregel adequaat uitgewerkt in functie van doel en is de toelage accuraat berekend?"

Er werd gewezen op belang van controle op dubbelfinanciering, als onderdeel van de certificeringsopdracht. De planvoorbereiders zullen zo spoedig mogelijk een double-entry tabel opsturen waaruit moet blijken dat de planvoorbereiding voldoende aandacht heeft besteed aan het vermijden van dubbelfinanciering. De tabel is op 1/3/2020 opgestuurd, een Excel-file met 2 werkbladen:

- de combineerbaarheid van de ecoregelingen en de AMKM die geen BO's zijn
- de combineerbaarheid van de BO's met de ER/AMKM die geen BO's zijn.

De file bevatte nog een paar oningevulde cellen, wat betekende dat de combineerbaarheid nog moest bepaald worden. Op 9/3 werd bevestigd dat die cellen niet-combineerbare maatregelen betroffen.

Er werd gewezen op het verschil tussen steunbedrag per jaar, en geplande eenheidsbijdragen. Zolang het een uniforme steunmaatregel betreft, moet enkel het steunbedrag geverifieerd worden. Dit is het geval bij de BO: bij de BO zijn het allemaal uniforme maatregelen. Bij de AMKM gebeurt het soms dat een maatregelen over verschillende teelten geldt, op die manier ontstaan geplande eenheidsbijdragen. Hoe deze geplande eenheidsbijdragen tot stand zijn gekomen, moet ook gecertificeerd worden.

Op 26/1/2022 werden extra documenten nagezonden per mail, onder meer ter verduidelijking van de te certificeren geplande **gemiddelde** eenheidsbedragen en de niet te certificeren bedragen van de top-up betalingen. Voor volgende areaal-gebonden interventies of acties van een interventies is een gepland **gemiddeld** eenheidsbedrag gedefinieerd.

- Pijler 1:
 - o 5.1.5. Behoud meerjarig grasland (ecoregeling);
 - o 5.1.7. Organisch koolstofgehalte bodem in bouwland (ecoregeling):
 - Actie 1 Jaarlijks teeltplan;
 - o 5.1.16 Behoud van lokale rundveerassen;
- Pijler 2:
 - o 5.3.4. Omschakeling biologische landbouw;

Volgende areaalgebonden interventies of acties van een interventies wordt een top-up-betaling gebruikt.

Pijler 1:

- o 5.1.9 Voorzetting biologische landbouw (ecoregeling);
- o 5.1.14. Precisielandbouw (ecoregeling):
 - Enkel actie 1 (precisielandbouw 1.0);
- o 5.1.15 Bodempaspoort (ecoregeling);

2. METHODE EN AANPAK

2.1. Beoordelingskader

Het schema van de groene architectuur geldt als basis voor het beoordelingskader (zie eerder). Voor de beoordeling van een bepaalde maatregel komt het er dus op aan om die te positioneren ten opzichte van de voorwaarden (verhoogde conditionaliteit) die in de groene architectuur voorkomen.

Een eerste idee was om de beschrijving van de groene architectuur, met de verschillende GMLC-normen, om te zetten naar een systeemanalyse en een methodologisch kader. Dit bleek al gauw niet efficiënt, vandaar de keuze om de certificering in fasen en gegroepeerd uit te voeren (zie 2.2), teneinde de systeemlogica achter de verschillende maatregelen doelgericht te vatten en te certificeren.

Bovendien werd deze keuze nader onderbouwd door het bestaan van twee documenten, een **notaER&AMKM** (*2020011_bouwstenen+methodologie vergoeding ER_AMKM-certificering.docx*) en een **notaBO** (*NotaVergoedingenBO20232027V2-26/01/202.docx*), welke met de opdracht meegestuurd werden.

2.2. Certificering in fasen

Fase 1: ten gronde de **bouwstenen** analyseren vanuit de documenten notaER&AMKM en notaBO. De eerste is het meest uitgebreid, ook al omdat het tweede document voor belangrijke onderdelen naar het eerste verwijst. Daarom zal eerst de onderbouw van de ER&AMKM- verbintenissen gecertificeerd worden.

Fase 2: selectie van enkele maatregelen die model kunnen staan voor de diversiteit aan maatregelen en relatie tot de nieuwe groene architectuur, zijnde:

- BIO: omwille van opsplitsing AMKM en ecoregeling;
- Bufferstroken: omwille van te verwachten complexiteit tussen de componenten van de groene architectuur;
- De vroegere maatregel “hamster”: omwille van een interactieve certificering in recent verleden, met de vraag “komt een dergelijke redenering terug in nieuwe plan”;
- Agroforestry: omwille van het belang als lange termijn investering. Normaal zou voor een adequate vergelijking de kosten en opbrengsten-componenten, alsmede de opportuniteitskosten, moeten verdisconteerd worden. Dit gebeurt niet, vandaar dat het voor de certificeerders belang is om na te gaan of deze werkwijze impact heeft op een adequate en accurate bepaling steunbedrag. Wordt ook prior geselecteerd om eventuele dubbelfinanciering te checken.

Fase 3: eventuele tweede golf van selectie maatregelen

- Miscanthus: De meerjarige teelt werd uitgekozen omwille van de spreiding van gederfd inkomen en extra kosten in de tijd. Normaal zou voor een adequate vergelijking de kosten en opbrengsten-componenten, alsmede de opportuniteitskosten, moeten verdisconteerd worden. Dit gebeurt niet, vandaar dat het voor de certificeerders belang is om na te gaan of deze werkwijze impact heeft op een adequate en accurate bepaling steunbedrag;
- Gras-gerelateerde maatregelen: Maatregelen die te maken hebben met grasland, zij het nu of het gaat over bestaand grasland, dan wel bouwland die tot gras omgevormd

wordt, hebben te maken met een moeilijke waardering van opbrengsten en kosten. Bovendien zijn de maatregelen zeer divers, waardoor het voor de planvoorbereiders een extra uitdaging is om een adequate en accurate bepaling van steunbedragen te komen. Vandaar ook belang om de coherentie tussen de verschillende maatregelen te bewaken;

- Erosiemaatregelen: omwille van mogelijke interactie met de niet-productieve investeringen;
- Precisielandbouw: omwille van feit dat het nieuw is en in de wetenschap dat behalen van eco-efficiëntie belangrijker wordt dan louter economische meerwaarde;
- Carbon farming: omwille van feit dat het nieuw is.

Uit de fases 1, 2 en 3 kon reeds een eerste coherent beeld gevormd worden van de adequaatheid en accuraatheid van de belangrijkste maatregelen. Een eerste reeks vragen kon verstuurd worden naar de planvoorbereiders.

Fase 4: finale screening

In laatste instantie werden dan alle maatregelen systematisch overlopen en afgevinkt. Ook hierbij kwam nog een reeks vragen naar boven die werden verstuurd naar de planvoorbereiders. Nadat de verzameling van maatregelen grondig gescreend werden, kon tevens de controle op de dubbelfinanciering beginnen.

2.3. Interactieve voortgang met twee lijsten van vragen

Op 8/2/2022 waren de meeste van de “a priori”-lijsten (fase 2 en 3) reeds doorgenomen, en er kwamen al een aantal vragen naar boven. Teneinde de certificeringsopdracht efficiënt in de beschikbare tijd af te werken, werden die vragen per mail naar Kristien Reyns gestuurd, die ze dan naar de betrokken personen doorstuurde. De vragen en antwoorden zijn in Addendum 1 samengebracht, sommige betreffen eerder een vraag naar meer verduidelijking teneinde de certificering vlot te laten doorgaan.

Op 17/2/2022, wanneer de certificering in fase 4 doorlopen had, werd de tweede reeks met vragen naar de planvoorbereiders doorgestuurd. De vragen en antwoorden zijn in Addendum 2 samengebracht, ook hier betroffen de meeste een vraag naar meer verduidelijking.

3. Resultaten certificering

3.1. Fase 1: analyse van de bouwstenen

3.1.1. Bouwstenen EC en AMKM

Opportunitetskosten

Het basisprincipe voor de berekening van het steunbedrag is het compenseren van gederfde inkomsten en extra kosten. Zonder dat het expliciet vermeld is, spelen bij deze berekening van “gederfde inkomsten en extra kosten” niet alleen de intrinsieke kosten en baten mee, maar uiteraard ook de opportunitetskosten. Inderdaad, om het steunbedrag adequaat te bepalen moeten naast de intrinsieke kosten en baten, ook de netto inkomsten-kosten van de keuze die er was zonder maatregel als opportunitetskosten meegenomen worden.

De certificeerders stellen vast dat de planvoorbereiders adequaat met het begrip opportunitetskosten in hun berekeningen rekening houden.

De accurate berekening ervan is een ander paar mouwen en maatregel-specifiek. De berekening gebeurt, voor eenvoud en transparantie, meestal op basis van gemiddelde aannames. Een mooi voorbeeld is het referentiesaldo bouwland (gewogen gemiddelde van netto inkomsten-kosten van de akkerbouwteelten, 1433 euro/ha, tabel 4) dat als een accuraat berekend en communicatief eenvoudig kengetal bruikbaar is. Of dit bedrag de correcte weerspiegeling van de werkelijke opportunitetskosten hangt af van individuele bedrijfssituatie, maatregel en keuzegedrag van de boer. Zo zullen de opportunitetskosten van grasstroken op akkerland, allicht niet de vooropgestelde 1433 euro/ha zijn, maar ervan afwijken naargelang het heersende rotatieplan. Wanneer bovendien bepaalde maatregelen tijdelijk en jaarlijks aan te vragen worden, zoals bij de eco-regelingen, en niet meer jaarlijks zoals bij de AMKM, dan wordt de mogelijke afwijking tussen werkelijke opportunitetskosten en referentiesaldo nog groter. Immers, de akkerbouwer kan dan flexibeler beslissen om de eco-regeling enkel toe te passen in jaren wanneer laag-salderende gewassen op het perceel staan.

Het is echter voor de planvoorbereiders onmogelijk om met al deze aspecten rekening te houden, bijgevolg kunnen we als certificeerders besluiten dat de voorgestelde werkwijze als accuraat kan beschouwd worden.

Waar het referentiesaldo bouwland een goede schatter voor de opportunitetskosten blijkt, ligt dit moeilijker bij het bepalen van opportunitetskosten bij grasland-gerelateerde maatregelen. De methode om de gederfde inkomsten en extra kosten van grasland-gerelateerde maatregelen te bepalen, wordt goed uitgelegd. De planvoorbereiders vertrekken van 50-50% grazen en maaien en gaan uit van een intrinsieke waardering op basis van VEM en DVE en gepubliceerde voederwaardeprijzen. De gehanteerde kosten liggen aan de hoge kant, vergeleken met de LMN-boekhoudgegevens (zie Box). In bijzonder de kosten voor dierlijke mest liggen hoog, wat trouwens niet coherent is met de aanname van mestafzetkosten in tabel 5. Weiden komen doorgaans voor op veebedrijven en dierlijke mest kost niets, uitgezonderd uitrijkosten, integendeel zelfs dankzij de eigen weiden moet geen dure mestafzet betaald worden. Uiteindelijk liggen de gebruikte variabele kosten een factor 2 tot 4 zo hoog als in LMN.

Deze bekommernis is in vraag 1 van de eerste reeks geuit (addendum 1). Het antwoord bevat nodige elementen om de grasland-gerelateerde maatregelen beter te begrijpen. Zie ook antwoord op vraag 12 van tweede reeks (addendum 2), waar het schema van Schipper verduidelijkt wordt. De kosten zijn gebaseerd op LCV-cijfers, welke eerder normatieve informatie is, in tegenstelling tot de empirische data uit de landbouwbedrijfsboekhoudingen. Aangezien de cijfers gebruikt worden om extra kosten, dus marginale kosten, te berekenen, is het aanneembaar dat de inschatting substantieel hoger is dan de gemiddelden uit de boekhoudingen.

Box. Kosten voor weiden op basis van de LMN-boekhoudingen

Resultatenrekening van weiden in euro per oppervlakte in ha					
Resultatenrekening	2017	2018	2019	2020	gem2016-2020
<i>Totale variabele kosten</i>	-360,23	-333,75	-387,61	-354,50	-357,88
Zaad- en pootgoed	-16,17	-17,73	-18,03	-15,45	-16,18
Meststoffen	-143,77	-127,51	-157,42	-139,10	-142,55
Gewasbeschermingsmiddelen	-12,62	-12,11	-15,55	-14,33	-12,85
Energie	-20,69	-23,67	-22,57	-21,10	-21,55
Werk door derden	-144,92	-133,12	-150,67	-135,39	-140,84
Overige variabele kosten	-22,06	-19,60	-23,37	-29,13	-23,92

Tot slot, zie ook 3.1.2, Bouwstenen BO, waarin vermeld staat dat de gemaakte kosten voor raaigras worden geëxtrapoleerd naar beheersgrassen. In het document over de BO wordt gerefereerd naar de methode die in de nota bouwstenen ER-AMKM staat. De nota BO vermeldt dat “één snede maaien en dan begrazen” als referentie genomen wordt, terwijl de nota ER-AMKM 50-50% grazen-maaien vermeldt. Concreet betekent dit dat er met andere cijfers gewerkt wordt. Zo neemt de nota BO de opbrengst van 2204 euro/ha als referentie, terwijl de nota ER-AMKM dit als opbrengst van grazen ziet (dat slechts voor 50% meetelt in de referentie).

Voorlopig kunnen de certificeerders concluderen dat dit de beste beschikbare werkwijze is. De certificeerders houden er echter rekening mee, bij de beoordeling van aparte maatregelen, dat de uitleg tot dusver onvoldoende helder is om in te schatten of de methodiek adequaat en accuraat is toegepast op de verschillende grasland-gerelateerde maatregelen. Vandaar dat deze maatregelen in een prior fase (zie 3.3) geanalyseerd worden.

Het finale resultaat van certificatie zal tevens afhangen van de antwoorden op bovenstaande vragen (zowel in de eerste als de tweede reeks vragen komen meerdere grasland-gerelateerde vragen voor).

Componenten van gedeerd inkomen en extra kosten

Termen gedeerde inkomsten en gedeerd inkomen worden door elkaar gebruikt. Op zich vormt dit geen wezenlijk probleem. De voorkeur van de certificeerders gaat uit naar gedeerd inkomen, vooral ook omdat de invulling, naast het bruto saldo, ook aannames omtrent arbeids- en kapitaalskosten omvat, en de resulterende kengetallen op verschillen in bedrijfseconomisch inkomen wijzen, eerder dan op de meer monetaire “inkomsten”. Wanneer evenwel deelcomponenten opgesomd worden, dan kan de term inkomsten wel gebruikt worden.

De certificeerders stellen vast dat de bruto saldo op basis van degelijk en betrouwbaar bronnenmateriaal gebeurt (LMN-boekhouding, LCV-cijfers) en dat bovendien vijfjaarlijkse gemiddelden berekend worden.

Door de planvoorbereiders wordt gewezen op diverse componenten van arbeidskosten en wordt gewaarschuwd om deze niet dubbel te tellen. Dit vergt waakzaamheid van de certificeerders bij de beoordeling van individuele maatregelen. De aanname om dezelfde loonkost als in vorige PDPO te hanteren is kort door de bocht, en steunt op de aanname dat de loonkosten (gemiddelde van een reeks waarnemingen die allicht een stijgende trend kennen) onveranderd blijven na een éénmalige schok op die trend. De certificeerders vragen om deze assumptie nader te onderbouwen op basis van een lange termijn reeks van de lonen, gebaseerd op de afspraken van het paritair comité landbouw, en welke in de LMN-boekhoudingen gebruikt worden (vraag 2 reeks1, addendum1).

Het antwoord op de vraag is overtuigend. De cijferreeksen tonen duidelijk aan dat de loonkosten die in planperiode 2023-2027 te verwachten zijn na de taks shift, vergelijkbaar zijn van deze uit de vorige planperiode.

De kapitaalskosten worden vermeld, maar niet uitgebreid behandeld. Ze ontbreken zelfs in de voorstelling van het berekeningskader. Bovendien worden enkel de afschrijvingen genoemd en niet de rente als kapitaalsgoederen. Afschrijvingen en rente zijn nochtans gemakkelijk en gebruikelijk als een annuïteit samen te voegen en te berekenen. Deze mogelijke anomalie wordt in vraag 3 van de eerste reeks verwoord.

Het antwoord is niet zo helder geformuleerd. Belangrijk is evenwel de vaststelling dat in de uitwerking van de maatregelen gepubliceerde normatieve cijfers gebruikt worden, en deze houden dan wel expliciet rekening met afschrijvingen én rente.

Kosten voor bewerkingen

De kosten voor bewerkingen zijn goed gedocumenteerd vanuit degelijk bronnenmateriaal. Er wordt gewezen op coherent gebruik van deze data door de beide planvoorbereiders. Wat evenwel niet aan bod komt, is de coherentie met de gebruikte opportuniteitskosten die, in tegenstelling tot de eerder normatieve kosten voor bewerkingen, empirisch afgeleid zijn uit boekhouddata. Hoogstwaarschijnlijk leidt dit niet tot wezenlijke problemen, doch voor de certificeerders wordt het belangrijk om die coherentie bij de afzonderlijke maatregelen na te trekken.

Deze opmerking sluit aan bij deze van vraag 1 rond de hoge kosten in sommige grasland-gebaseerde maatregelen. Net al bij vraag 1, kunnen we ervan uitgaan dat het samen naast elkaar gebruiken van normatieve en empirische data weinig impact zal hebben op bepalen van extra kosten.

Transactiekosten

Transactiekosten worden expliciet als een volwaardige extra kost meegenomen. Aannames steunen op ervaringen van het vorige PDPO en op een wetenschappelijke studie (Mettepenningen et al., 2020). De vraag stelt zich waarom zo goed als systematisch 50 euro transactiekosten mee in rekening gebracht worden. Bijvoorbeeld, bij het langer aanhouden van grasland is het moeilijk om zich hierbij transactiekosten voor stellen. Het antwoord op die vraag (vraag 4 eerste reeks) wijst op het feit dat met transactiekosten deze kosten bedoeld worden die gepaard gaan met het aangaan van een verbintenis.

3.1.2. Bouwstenen BO

De nota over de bouwstenen BO is heel wat summierder dan deze van ER&AMKM, ook al omdat de berekeningen op elkaar afgestemd zijn. In de BO-nota worden een tweetal aandachtspunten nog eens expliciet behandeld, zijnde waardering van gedeerde inkomsten en extra kosten voor grasland en het gebruik van het gewogen gemiddelde voor bouwland. Voor het overige wordt verwezen naar de werkwijze van het departement. Dit garandeert coherentie tussen de verschillende maatregelen.

Voor de waardering van de opbrengsten gras wordt kort en correct naar de nota EC&AMKM verwezen. Voor de inschatting van extra kosten worden de kosten van raaigras geëxtrapoleerd. Dit bevestigt de coherentie tussen de grasland-gerelateerde maatregelen over ER, AMKM en BO heen, dus ook hier kan de werkwijze als best beschikbare werkwijze gecertificeerd worden. Toch kunnen we als certificeerders de bedenking maken of de intrinsieke waardering voldoende spoort met de bedrijfseconomische waardering. Voor de waardering van eerder traditionele ruwvoerders zal de WUR-gebaseerde methode opgaan, voor natuurgras allicht minder. De certificeerders nemen deze methodologische bedenkingen mee als terugkoppeling naar lopend modelonderzoek aan het ILVO.

3.2. Fase 2: eerste prior selectie

Bufferstroken

De verhoogde conditionaliteits-eisen betreffende de bufferstroken langs de waterlopen (GLMC4) en niet-productief areaal (GMC8a), hebben betrekking tot bufferstroken in het algemeen. Meteen een belangrijk aandachtspunt voor de certificering omdat het er op aankomt om enkel maar extra kosten als component van het steunbedrag te gebruiken. Het is bijvoorbeeld onvoldoende duidelijk hoe de eco-regeling “bufferstrook langs waterloop (3m)” zich bovenop de conditionaliteitseis verhoudt. In de verhoogde conditionaliteit is sprake van een teeltvrije zone van 1 meter. Komt die bufferstrook bovenop de reeds vereiste teeltvrije zone?

Hoe de eco-regeling zich verhoudt ten opzichte van de conditionaliteitseis wordt verduidelijkt in het antwoord op vraag 5 (addendum 1).

Om de vergoeding te berekenen van stroken op bouwland wordt het gewogen gemiddelde van bouwland van 1433 euro/ha overgenomen. Hoewel opbrengsten op perceelsranden lager kunnen worden verondersteld, wordt toch dit gemiddeld cijfer overgenomen, mede gebaseerd op bijkomende assumptie dat het opbrengstverlies zich verplaatst naar het aangrenzende productieve deel. Hoewel het opbrengstverlies allicht minder zal zijn dan in de originele rand, kan omgekeerd gesteld worden dat de proportie van randen met minder productiviteit groter worden wanneer het productieve gedeelte inkrimpt.

Dus, als certificeerder kunnen we ervan uitgaan dat er enerzijds een beperkt geometrisch effect naar een hoger aandeel van minder-productieve zones is, anderzijds het opbrengstverlies door verschuiving van de minder-productieve zone minder uitgesproken is, waardoor beide processen elkaar compenseren.

Voor wat kosten betreft, is het uitgangspunt “Indien relevant worden deze bewerkingskosten met 20% verhoogd wegens versnippering” aanneembaar en lijkt ons zelfs in de meeste gevallen op te gaan. Er zal bij de certificering van de individuele maatregelen extra op gelet worden wanneer een situatie relevant genoeg is om die verhoging te verantwoorden.

Biologische landbouw

Enkel de omschakeling (2 of 3 jaar) is nog AMKM. Om de subsidie voor voortzetting van de biologisch teelt te bekomen moet jaarlijks een eco-regeling aangevraagd worden via de verzamelaanvraag. De vergoeding zelf voor de voortzetting valt onder de top-up regeling.

Normaal heeft bio-landbouw het in zich dat een realistisch alternatief verdienmodel kan worden aangeboden ten opzichte van de conventionele landbouw. Het oogt daarom vreemd dat gederfd inkomen en extra kosten moeten ingeroepen worden om een subsidie te rechtvaardigen. Toch is het zo dat er binnen het biologische productieproces diverse aangrijpingspunten zijn voor extra kosten, welke onvoldoende gecompenseerd worden door de hogere opbrengsten. De hogere opbrengsten zijn bovendien niet altijd zeker. Conjunctureel kan een overaanbod van bio-producten tot lagere prijzen leiden. Bovendien is bij een omschakeling naar bio zovóél nieuws dat er inderdaad, zoals de planvoorbereiders voorrekenen, enorm veel transactiekosten zijn.

De motivatie is degelijk en gedetailleerd uitgewerkt. Mede hierdoor en door het gebruik van normatieve gegevens vallen de uiteindelijke maximale vergoedingen hoog uit. De voorgestelde vergoeding wordt dan terecht fors minder dat de berekende maximale. Het verschil tussen maximale en voorgestelde vergoeding moet dan volstaan om marge van onzekerheden op te vangen. Dit leidt echter, op uitzondering van de teeltgroep 1- grasland, tot hogere voorgestelde steunbedragen dan deze uit het huidige PDPO. Bij de teeltgroepen 2 en 3 (akkerbouw en intensieve teelten) wordt dit hoge bedrag bekomen door exact hetzelfde teeltplan te kiezen gangbaar en in omschakeling. Bovendien wordt de arbeid als loonwerk gewaardeerd, wat een extra factor van overschatting van saldo's en dus verschillen tussen saldo's betekent. In de werkelijkheid zal meestal een teelt in omschakeling gekozen worden die binnen het toekomstige biologische bedrijfsplan past en geen al te grote saldo-verschillen zal veroorzaken, bv. grasklaver.

Agro-forestry

Steun voor aanleg gebeurt via VLIF, onderhoud als ER. Het onderscheid is coherent uitgevoerd.

Hamster

Om voeling te krijgen met maatregelen die in vorig PDPO een belangrijk leerproces ondergingen, werd gezocht naar (de erfopvolger) van de maatregel “ hamstervriendelijke nateelt. Uiteindelijk werd deze maatregel niet meer opgenomen als dusdanig. Toch is het belangrijk om de aanpassing van het steunbedrag in beeld te brengen. Waar in vorige planperiode het steunbedrag voor de hamstervriendelijke nateelt verhoogd werd van 130 EUR/ha naar 584 EUR/ha, zien we nu bedragen voor fauna bevorderende maatregelen die tot de grootte-orde van 2000 euro/ha oplopen.

De BO's voorgesteld in strategisch GLB plan ter soortenbescherming bedragen tussen de 432 en 2005 euro/ha. Met de vroeger her-berekende vergoeding voor de hamster (584 euro/ha) zien we bijgevolg een beduidende stijging van de voorgestelde vergoedingen. Deze grote sprong lijkt ons te verantwoorden wegens groter impact op de opbrengsten.

3.3. Fase 3: tweede prior selectie

Erosiemaatregelen

Het is mogelijk om investeringen in erosiebestrijding, bv. een erosiedam, volledig of gedeeltelijk vergoed te krijgen via het VLIF in het kader van de zogenaamde niet-productieve investeringen (NPI). Meer achtergrondinfo is te vinden op www.vlaanderen.be/landbouw/NPI (ook bijenhoeven, nestkasten, waterstuwdammen vallen onder NPI). De overige erosiemaatregelen zijn aldus jaarlijks aan te vragen. Het zijn er vier, één ervan betreft een grasstrook, de overige drie betreffen alternatieve bewerkingen (drempels in de voor, niet-kerende bewerkingen en volleveldszaai). De berekening van het steunbedrag voor de grasstrook erosie is duidelijk en aanneembaar, ook al blijft de correctie voor het versnipperd karakter arbitrair (nu 20% van de arbeid).

De berekening van het steunbedrag voor aanleg van drempels steunt op expertinformatie en is aanneembaar, aangezien de kosten “all-in” (aanpassing plantmachines, eventueel meer arbeid) via loonwerktarieven gec recupereerd worden. Het rekenvoorbeeld voor de kost van een drempelaanlegger in eigen beheer toont dat het steunbedrag voor bedrijven met kleine oppervlakten ontoereikend zal zijn.

De beschrijving van de berekening van het steunbedrag voor niet-kerende bodembewerking is niet duidelijk. Er wordt beschreven dat met een bepaald percentage opbrengstverlies rekening wordt gehouden (5%), terwijl in het rekenblad gerekend wordt met 5% van de bruto saldo. Uit het antwoord op de expliciete vraag hieromtrent (vraag 7 eerste reeks, addendum 1), blijkt dat de impact niet alleen bij de opbrengsten ligt, maar ook bij de kosten.

Ook de berekeningen van de volleveldinzaai van mais steunen op loonwerktarieven waardoor we deze integraal als “all-in” extra kosten kunnen beschouwen.

Precisielandbouw

Steun voor investeringen in GPS is als top-up maatregel voorzien, dus buiten de certificeringsopdracht. De eco-regeling precisiebekalking houdt vooral rekening met de opmaken van de taakkaart en transactiekosten. De meest onzekere factor, namelijk de uitsparing van door verminderd verbruik van middelen, is niet zo impactvol. Met een veel grotere onzekerheid, namelijk de impact op verbeterde bodem, en dus productiviteit is helemaal geen rekening gehouden. Men kan aannemen dat precisiebekalking op korte termijn een tot betere verdeling van middelen zal leiden, om dan over te gaan in een lagere netto-verbruik, maar met een beduidend effect op verbeterde bodemkwaliteit. Aldus zal het maximum steunbedrag allicht overdreven zijn. Het voorgesteld bedrag bedraagt minder dan de helft, wat aanneembaar lijkt.

Carbon farming

Zie ook de diverse vormen van graslandvergoedingen, ook daar is een eco-regeling voorzien ten behoeve van de koofstof opslag.

Een eerste maatregel is “op basis van teeltplan voldoende aanvoer van EOC”. Vooreerst een opmerking naar schrijfstijl. De lezer wordt het niet gemakkelijk gemaakt. Op de twee bladzijden wordt zo’n 20 keer de afkorting EOC gebruikt zonder deze wordt verduidelijkt en uitgelegd. De zinnen “We deden een analyse bij op basis van verzamelaanvraag 2020. Er werd uitgegaan van alle subsidiabel bouwland (kenmerken in de verzamelaanvraag).” zijn

moelijk leesbaar. Waarschijnlijk is de gebrekkige schrijfstijl dan ook oorzaak dat het inhoudelijke onduidelijk overkomt.

Het antwoord op de geformuleerde vraag is dan wél verhelderend, zie vraag 8 reeks 1 (addendum 1).

Op het eerste zicht zijn er geen problemen met de drie maatregelen die mikken op aanvoer van koolstof in de vorm van stalmest, compost of houtsnippers. Er zal evenwel bij de uitvoer van deze maatregelen rekening moeten gehouden worden met feit dat diverse platformen ontstaan waar carbon credits kunnen bekomen worden (met prijzen vergelijkbaar met de ETS carbon emission rights). De vraag naar koolstofprijzen als richtinggevend voor bepalen van steunbedragen, wordt duidelijk beantwoord: er wordt noch met de maatschappelijke waarde, noch met de CO₂-prijzen rekening gehouden.

Tot slot is er ook een resultaatgerichte maatregel voorzien. Bij het lezen van de term “resultaatgericht” zou men eerder aan het resultaat van een verhoogd koolstofgehalte denken, eerder dan aan het uitvoeren van een bodemonderzoek. Dat het uitvoeren van een test de basis vormt voor van een steunbedrag, ongeacht het resultaat, lijkt ons toch een anomalie.

Dit wordt evenwel mooi verduidelijking in het antwoord op vraag 9 (addendum 1). Er wordt nog gewerkt aan de uitvoeringsmodaliteiten van deze maatregel, maar blijkbaar staat principe al vast dat steunbedrag niet zal uitbetaald worden als het resultaat tegenvalt.

Diverse vormen van graslandvergoedingen

Speciale aandacht in deze certificeringsopdracht gaat uit naar de grasland-gerelateerde maatregelen. Enerzijds zijn deze zeer divers, gaande van randvoorwaarden op de graslanduitbating tot omzetting van stukken bouwland naar grasstroken, anderzijds bestaan geen marktprijzen waardoor saldo-berekeningen gebaseerd worden op intrinsieke waardering zoals de voederwaarde. Zoals de planvoorbereiders ook aangeven, houdt dit een overschatting in. De intrinsieke waardering kan, zoals hierboven reeds gesteld, gecertificeerd worden als best beschikbare methode, maar de concrete invulling in BO en ER-AMKM verbintenissen moet nog verder verduidelijkt worden door de planvoorbereiders.

Waar akkerland omgezet wordt naar grasland(stroken), worden het gedeerd inkomen en extra kosten van de gras-activiteit bepaald per ontwikkelingsfase van het gras.

Vanuit de certificering wordt aangedrongen om die verschillende stadia beter in beeld te brengen, hetgeen ook deels is meegegeven in antwoord op vraag 12 (addendum 2).

De eco-regeling “langer aanhouden van grasland ten behoeve van de C-opslag” is onduidelijk op diverse vlakken. De verwijzing naar de opportuniteitskost is onduidelijk, er staat “opportuniteitskost voor het behoud van grasland”, hoogstwaarschijnlijk moet de lezer hieronder verstaan “opportuniteitskost voor het langer aanhouden van grasland”. De waarde 145 euro/ha is 145 euro/ha per jaar allicht.

De eco-regeling “ecologisch beheerd grasland” aangevuld met “nultbemesting” vertrekt eveneens van een bestaande toestand van grasland, dat door de maatregel evolueert naar fase1-grasland. Om de adequaatheid van berekeningen te kunnen toetsen, is daarom een heldere verduidelijking nodig, wat meteen een bevestiging is van eerder gestelde vraag naar verduidelijking (vooral ter bespreking van tabel 3). Met de maatregel “ecologisch beheerd

grasland” wordt nu ook duidelijker waarom die tabel 3 nodig is. Er is dus niet alleen verduidelijking nodig, maar ook wat meer uitleg over “waarom” het nuttig is wanneer tabel 3 besproken wordt.

De berekening van steunbedrag gaat uit van het normale saldo van grasland (mét de assumptie 50-50% grazen-maaien) dat in tabel 2 berekend is. De vraag stelt zich of dit eerder hoge saldo wel degelijk de opportuniteitskost wordt voor keuzes op percelen waar ecologisch beheerd grasland overwogen zal worden. Aldus lijkt het berekend bedrag aan de hoge kant, maar op zich geen probleem omdat het toegekende bedrag fors lager ligt. Het enige resterende aandachtspunt wordt dan de zgn. combinatie met nulbemesting. Voor de beoordeling van deze laatste begint het al moeilijk: waarom andere gederfde inkomsten? Na wat puzzelwerk wordt vastgesteld dat er met een andere fase (of kolom van tabel 3) gerekend wordt. Dus opnieuw bevestiging van eerdere: de documentering van de tabel moet uitgebreider én duidelijker.

Zonder motivatie is het niet zomaar te aanvaarden dat voor het niet meer gebruiken van dierlijke mest met een besparing van kosten wordt gerekend. Er is nog altijd een mestafzetdruk die tot kosten van afzet van dierlijke mest leidt. Voor het bedrijf waar dierlijke mest in overschot is en voor bestaande weiden op het bedrijf waar een nulbemesting overwogen wordt, zal die nulbemesting tot extra mestafzetkosten leiden. Op bedrijven zonder mestoverschot, fungeert de weide als acceptatiemogelijkheid voor vreemde mest. Nulbemesting overwegen betekent wegvallen van inkomsten voor aanbieden afzetruimte. Dit betekent dat het berekend bedrag toch minstens 250 euro/ha hoger zal liggen (547-296 euro/ha).

De eco-regeling “Tijdelijk grasland langer aanhouden tot blijvend grasland” is een case van volledig omzetten bouwland naar grasland. De berekening van steunbedrag is rechttoe-rechtaan: saldo van grasland min de opportuniteitskosten. De vraag kan enkel gesteld worden of hier zo nodig transactiekosten moeten gerekend worden. Zie hiervoor de algemene bemerkingen bij transactiekosten en het antwoord van de planvoorbereiders hierop.

Miscanthus

Miscanthus is als prior case genomen omdat de berekeningen geen rekening houden met de tijdsverschillen tussen kosten en opbrengsten. Elegantst zou zijn om de aanlegkosten niet alleen als dusdanig te spreiden (af te schrijven) maar ook de rentekost van de investering mee te nemen. Hierdoor zouden de aanlegkosten omhoog gaan. Op zich zal dit weinig impact hebben omdat het uiteindelijk steunbedrag meer dan één derde lager ligt (600 euro/ha ten opzichte van meer dan 900 euro berekend). Of de steun dan niet te laag ligt? Hoogstwaarschijnlijk niet, er zijn heel wat potentiële extra inkomsten die momenteel moeilijk in rekening brengen zijn (hoogwaardige stalmest na gebruik als strooisel, erosiebestrijding, aanplant op minder productieve percelen, ...) maar als de landbouwer ze overweegt tot heel wat minder gederfde inkomsten en extra kosten zullen leiden, en waarbij de steun het extra duwtje in de rug is.

3.4. Fase 4: exhaustieve certificering

We hanteren de volgorde zoals in de overzichtstabellen die in de nota ER-AMKM staan. Sommige items zijn reeds in de vorige verkennende certificeringsfasen benaderd, andere zijn relatief eenvoudig af te vinken.

Tabel 1. Overzicht berekende en voorgestelde vergoedingen voor de eco-regelingen (Tabel 27 van de nota ER-AMKM)

Maatregel	Max. berekend bedrag (euro/ha)	Voorgesteld bedrag (euro/ha)	Verhouding
Mechanische onkruidbestrijding	318	310	97%
Ecoteelten – eenjarige eiwitteelten	1.004	600	60%
Ecoteelten – andere dan eiwit, met oogst	730	230	32%
Ecoteelten – andere dan eiwit, zonder oogst	1.739	600	35%
Ecoteelten – regulier zomergraan	1.240	350	28%
Ecoteelten – faunamengsels	2.094	1.500	72%
Ecoteelten – voorjaarsbraak	379	350	92%
Ecoteelten – faunavriendelijke nateelt	60	60	100%
Langer aanhouden meerjarig grasland 10-<15j	145	115	79%
Langer aanhouden meerjarig grasland >15j	145	145	100%
Ecologisch beheerd grasland	670	300	45%
Bijkomend nulbemesting	162	100	62%
Voldoende EOC-aanvoer via teeltplan	200	70-100-130-160	Max.80%
Aanbreng van stalmest	130	60	46%
Aanbreng van compost	130	130	100%
Aanbreng van houtsnippers	482	482	100%
Bijkomend streefzone OC en pH	60	60	100%
Gewasrotatie met leguminozen	136	108	80%
Grasstrook erosie	1063	1000	94%
Bufferstrook langs kwetsbare elementen	1078	1025	95%
Bufferstrook (3m) langs waterlopen	949	945	100%
Bufferstrook+ - graskruiden	1099	1095	100%
Bufferstrook+ - bloemenstrook	1751	1745	100%
Top-up Precisielandbouw		7-90 euro/ha	
Precisiebekalking	210	100	48%
Erosie – drempels	25	25	100%
Erosie – NKB	86	60	70%
Erosie – volleveldszaai	25	25	100%
Lokale rundveerassen	642	250 - 280	28-44%
Top-up biolandbouw voortzetting		0-5 ha: 200 €/ha 5-20 ha: 100 €/ha	
Voedermanagement	40	20	50%

Bron: Departement Landbouw en Visserij, 2021.

Tabel 2. Overzicht van de berekende en voorgestelde bedragen voor agromilieu- en klimaatmaatregelen (Tabel 28 van de nota ER-AMKM):

Maatregel	Max. berekend bedrag (euro/ha)	Voorgesteld bedrag (euro/ha)	Verhouding
Ecoteelten –meerjarig eiwit	259	230	89%
Ecoteelten – andere dan eiwit, meerjarig	799	600	75%
Tijdelijk grasland aanhouden tot blijvend grasland	422	325	77%
Onderhoud agroforestry	273	270	99%
Bloemenstroken tussen de fruitrijen	82	82	100%
Bloemenranden aan de rand van de boomgaard	10.160	10.160	100%
Lokale rassen – schapen en geiten	40-123	40	39-100%
Lokale rassen – varkens	105	100	95%
Omschakeling bio – akkerbouw en voedergewassen	1.795	900	50%
Omschakeling bio – grasland en meerjarig voeder	775	390	50%
Omschakeling bio – intensieve teelten	6.837	1.700	25%
Antibiotica reductie maatregel	2.608	2.608	100%

Bron: Departement Landbouw en Visserij, 2021.

Mechanische onkruidbestrijding (MO)

De gehanteerde kosten van gewasbescherming wijken sterk af van deze in LMN gerapporteerd voor bloemkolen extensief (bijna 600 euro voor 2016-2020). Op zich geen probleem, zolang de expertinschatting van de herbicidekosten accuraat zijn.

Deze maatregel is meteen een eerste voorbeeld van het geïntegreerd gebruik van empirische waarnemingen (LMN-data), normatieve data zoals in de bouwstenen “kosten voor bewerkingen” zijn uitgelegd en expertinschatting. Dit lijkt hier op een coherente manier gebeurd.

Het steunbedrag zien we tot stand komen als gewogen gemiddelde van het gedeerd inkomen plus extra kosten, met als gewicht de oppervlaktes van wat er reeds aan MO gebeurt. De vraag stelt zich of deze redenering klopt? Of moet worden gerekend op basis van totaal beschikbare oppervlaktes? Nu lijkt het self fulling prophecy: mais weegt weinig door in het eenheidsbedrag, waardoor het steunbedrag fors beneden het gedeerde inkomen en extra kosten van mais komt te liggen, waardoor de steun ontoereikend wordt als prikkel voor maisverbouw, De vraag kan tevens gesteld worden (vraag 1 tweede reeks) waarom dat gemiddeld steunbedrag wordt berekend op slechts die drie gewassen? En waarom de gewichten niet op Vlaamse arealen worden gebaseerd?

Het geleverde antwoord toont voldoende de geringe impact van de assumptie op het uiteindelijke steunbedrag aan.

Certificering: OK

Ecoteelten

Ecoteelten zijn teelten van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen, die aldus bijdragen aan diverse doelstellingen. Met deze groep verbintenissen mikt de overheid om praktijkklare teelten te ondersteunen, maar waarvoor nog onvoldoende marktwerking is. Naargelang het om éénjarige dan wel over meerjarige gewassen gaat, worden de verbintenissen ingedeeld als eco-regeling of AMKM (zie box).

Box . Indeling van de ecoteelten als ER of AMKM (uit ontwerpMER)

De ecoregeling bestaat uit 4 acties:

- Actie 1 - eenjarige eiwitteelten (vb.: voedererwten, tuinbonen, ...)
- Actie 2 - eenjarige teelten die voordeel opleveren voor milieu, klimaat en biodiversiteit (vb.: hennep, tagetes, ...)
- Actie 3 – faunavriendelijke teelten (vb. zomergraan, ...)
- Actie 4 – faunavriendelijke nateelten (vb. Japanse haver, ...)

De AMKM (5-jarige verbintenissen) bestaat uit 2 acties:

- Actie 1 – meerjarige eiwitteelten (vb. grasklaver, grasluzerne)
- Actie 2 - meerjarige teelten met positieve impact op milieu, klimaat of biodiversiteit

Ecoteelten-ERactie1-éénjarige eiwitteelten

Omwille van onvoldoende marktwerking en nog vaak onzekere teeltresultaten (en vogelschade) zijn de componenten van gedeerd inkomen plus extra kosten onzeker. Toch tekent zich een robuuste inschatting van gedeerd inkomen plus extra kosten af over de verschillen teelten heen. Bovendien is er voldoende marge tussen het uiteindelijk voorgestelde steunbedrag en berekend steunbedrag, welke heel wat van de onzekerheden capteert.

De vraag kan zich stellen of het voorgestelde steunbedrag dan ook weer niet té laag uitvalt. In de praktijk zien we toenemende interesse van alternatieve eiwitbronnen, waardoor we kunnen aannemen dat de steunmaatregel een extra duwtje in de rug wordt.

Certificering: OK

Ecoteelten-ERactie2- éénjarige teelten ander dan eiwit met oogst

De tweede actie betreft ecoteelten met expliciete doelstellingen naar milieu, biodiversiteit en klimaat toe, zoals hennep, tagetes en diepwortelende maaigewassen (koolzaad, etc.). Ook hier zijn er heel wat onzekerheden inzake opbrengsten en kosten. Hoogstwaarschijnlijk worden hierbij zaken over het hoofd gezien, zoals de impact van een verbeterde bodemkwaliteit op de navolgende teelten. Maar ook hier capteert de voldoende hoge marge tussen het uiteindelijk voorgestelde steunbedrag en berekend steunbedrag de onzekerheden.

Certificering: OK

Ecoteelten-ERactie3-éénjarige faunavriendelijke hoofdteelten

Deze teelten betreffen hoofdteelten met oog op stimuleren biodiversiteit. Het betreft drie cases waar men de vraag kan stellen in hoeverre de vaak gehanteerde 1433 euro/ha de geschikte opportuniteitskost is. Bijvoorbeeld, granen hebben hun rol in de vruchtafwisseling, die dan tot een gewogen gemiddelde bruto saldo van 1433 euro/ha leidt, maar 1 ha “regulier zomergraan” of “faunamengsel” overwegen, komt niet in de plaats van de 1 ha als gemiddelde van de vruchtafwisseling, maar van de 1 ha vruchtafwisseling door granen in het algemeen. Grofweg biedt wintertarwe 1100 euro/ ha bruto saldo, zomertarwe 500 euro/ bruto saldo. Door reguliere wintertarwe als opportuniteitskost te zien, zou maximaal steunbedrag van regulier zomergraan eerder in de grootteorde van 600 euro/ha dan 1240 euro liggen en komt ook het maximaal steunbedrag van faunamengsel in de buurt van 1750 euro/ha.

Ook voor voorjaarbraak kan, zij het minder overtuigend, een gelijkaardige redenering opgaan. Hier zou men inderdaad nog kunnen stellen dat 1 ha gemiddelde vruchtafwisseling afgestaan wordt aan de activiteit “voorjaarsbraak met inzaai vroeg-rijpende mais”, maar binnen de vruchtafwisseling zal mais allicht een ander laag salderend gewas vervangen. Maar, op bedrijven waar normaal mais voorkomt, zal de maatregel een vervanging van mais door mais

betekenen. Dus het enige verschil is risico op opbrengstverlies, welke grofweg 400 euro/ha is (vier op vijf jaar) en 1150 euro/ha (eens om de vijf jaar), dus gemiddeld 550 euro/ha.

De planvoorbereiders maken een gelijkaardige bedenking (vervanging van lager salderende gewassen) als motivatie om het uiteindelijk steunbedrag fors lager te nemen.

Certificering regulier zomergraan en faunamengsel: OK

Certificering voorjaarsbraak: gelet op de motivering die planvoorbereiders zelf geven (risicovolle maatregel): advies om dit steunbedrag te verhogen.

Ecoteelten-ERactie4-éénjarige faunavriendelijke nateelten

De extra kosten van deze maatregel betreft enkel de kosten die boven de verplichting vanggewassen, waardoor coherentie met de verhoogde conditionaliteit verzekerd is.

Certificering: OK

Ecoteelten-AMKMactie1-meerjarige eiwitteelten

De belangrijkste is grasklaver, en weegt hierdoor ook sterk door op het gewogen gemiddelde. De bemestingskosten zijn uitermate hoog (ongeveer 3 keer zoveel als in LMN) ingeschat. Allicht wordt dit deels gecompenseerd door de redelijk hoge opbrengstinschatting (hoewel bepaalde adviseurs zelfs een beduidend hogere opbrengst van grasklaver.

Zoals in de nota beschreven is de maatregel voor diverse doelstellingen goed, en wordt ze zelfs naar voor geschoven als opstap naar biologische teelt. Vandaar noodzaak om het steunbedrag zo accuraat mogelijk te bepalen. Deze zou kunnen zijn dat grasklaver door minder bemesting en potentieel hogere opbrengst zelfs geen steunbedrag nodig heeft, antithese kan dan de argumenten leveren om wél steunbedrag te berekenen.

Vraag: vandaag is reeds meer geweten over grasklaver, als volwaardig alternatief voor klassiek grasland. En met indicaties dat grasklaver niet noodzakelijk slechter af is. Dat de meerjarige eiwitteelt nog niet breder verspreid, kent bijgevolg andere redenen, waarschijnlijk de mestafzetdruk op melkveebedrijven. Op grasklaver met meer dan 50% klaver kan zelfs geen derogatie gevraagd worden. In PDPO III was het steunbedrag fors hoger. Dit wordt gemotiveerd (antwoord op vraag 3, addendum2) vanuit voortschrijdend inzicht en gebruik van een andere referentie.

Certificering : OK

Ecoteelten-AMKMactie2 - andere meerjarige teelten

Hier zit bvb Miscanthus in, zie hier hogerop reeds besproken, wat voldoende argumenten inhoudt om de maatregel te certificeren. Ook voor KOH gaat, in vergelijking met miscanthus, de bedenking op dat de opbrengsten en kosten niet verdisconteerd werden. Maar, in tegenstelling tot Miscanthus (met hoge aanlegkosten en lagere infreeskosten op het einde), zou een correcte verdiscontering bij KOH eerder tot een verlaging van het geschat steunbedrag leiden, daar waar bij Miscanthus eerder een verhoging verwacht wordt. Bij KOH zal het berekende steunbedrag dichter aansluiten bij het gekozen steunbedrag.

Geldt hier ook de onzekerheid van valorisatie van de houtoogst? Energieprijzen zijn onzeker, en neigen op lange termijn eerder te stijgen dan te dalen. De maatregel interfereert tevens met de maatregel die het gebruik van houtsnippers voor koolstofopslag wilt stimuleren. De

“opbrengst” van die carbon farming maatregel bedraagt 482 euro/ha voor het gebruik van 40 m³ houtsnippers, hetgeen beduidend minder is dan de hier doorgekende opbrengst van 1470 euro/ha.jaar.

Certificering: OK

Langer aanhouden van meerjarig grasland

De maatregel is op te splitsen naargelang het grasland 10-15jaar oud is, dan wel meer dan 15 jaar. Voor de certificering kunnen we verwijzen naar de groep graslandgerelateerde maatregelen die in een prior fase geëvalueerd werden op onderlinge coherentie.

Ecologisch beheerd grasland

Deze maatregel en de volgende grasland-gebaseerde maatregelen (zie ook de prior beschouwingen) waren niet zo goed gedocumenteerd. Dit is met de antwoorden in addendum 1 en 2 verduidelijkt.

Certificering: OK

Bijkomende nulbemesting

Certificering: OK

Tijdelijk grasland langer aanhouden tot blijvend grasland

Certificering: OK

Opbouw organische koolstof op basis van teeltplan

Zie opmerkingen bij carbon farming

Certificering: OK

Opbouw organische koolstof op basis van aanbreng stalmest

Bij het opbrengen van stalmest, compost en houtsnippers wordt de meerkost bepaald ten opzichte van compost. Net hier waar men zou verwachten dat het zoeken naar het aanbod van stalmest en compost tot hogere transactiekosten zou leiden, wordt “maar” 20% gerekend, om lager dan 50 euro/ha uit te komen, daar waar voor heel wat maatregelen de generieke 50 euro/ha gehanteerd wordt. Stalmest en compost moeten bovendien concurreren met de afzetdruk van drijfmest, die meestal gratis aangeboden (zonder loonwerkkosten of zelfs transactiekosten, want die zijn veelal voor de aanbieder). Dit betekent dat de meerkost heel wat hoger ligt dan hier voorgerekend.

De vraag werd aan planvoorbereiders gesteld om nog eens kritisch de kostencomponenten te vergelijken. Wat is de motivatie dat het voorgesteld bedrag zo fors onder het berekende ligt voor stalmest en compost, en niet voor houtsnippers? Het antwoord staat bij vraag 4 in addendum2.

Certificering: OK

Opbouw organische koolstof op basis van aanbreng compost

Zie stalmest

Opbouw organische koolstof op basis van aanbreng houtsnippers

Zie stalmest

bijkomende streefzone OC en pH

Onduidelijk wat de eigenlijke naam van de maatregel nu is, en wat bedoeld wordt met resultaat. Waarom zien we dan geen berekening in functie van resultaat, maar alleen maar een laboratoriumkost. Dit wordt verduidelijkt in antwoord 5 (addendum 2)

Certificering: OK

Gewasrotatie met leguminosen

Certificering: OK

Éénjarige grasstrook erosie

Zie prior evaluatie: er wordt gesproken over 20% correctie van de arbeid (ongeveer 800-1000 euro/ha) terwijl de correctie dan uiteindelijk op totale variabele kosten gebeurt (1562 euro), wat toch een verschil van 100-150 euro met de huidig berekende arbeidskost betekent.

Het antwoord op deze vraag blijft onduidelijk, doch de impact op het steunbedrag is beperkt.

Certificering: OK

Éénjarige bufferstrook langs kwetsbaar element

zie opmerkingen bufferstroken

Éénjarige bufferstrook langs waterloop (3 meter)

zie opmerkingen bufferstroken

Éénjarige bufferstrook plus

zie opmerkingen bufferstroken

Certificering: OK

Precisielandbouw

NOOT: deze maatregel betreft een top-up betaling
--

Precisiebekalking

Zie bij de prior evaluatie waar besloten werd dat het berekende steunbedrag allicht overschat is, maar voorgesteld bedrag voldoende lager.

Certificering: OK

Erosiemaatregelen – drempels in aardappel op geel en oranje percelen

Certificering: OK

Erosiemaatregelen - niet kerende bewerkingen

Certificering: OK

Erosiemaatregelen – volleveldzaai

Certificering: OK

Eco-regeling lokale rundveerassen

NOOT: deze maatregel betreft het bepalen van een gemiddeld eenheidsbedrag, dus ook de methode hoe dit gemiddelde tot stand is gekomen, moet ook gecertificeerd worden

De beschrijving is helder, sommige assumpties zijn onzeker. Hoewel, afkomstig van LMN lijkt de gemiddelde melkprijs laag, adviseurs rekenen met .32 euro per liter. Het uitgespaard krachtvoer is berekend met behulp van een gemiddelde krachtvoedergift per liter melk, daar zit echter de ruwvoedermelk in. De werkelijke marginale krachtvoedergift is veel hoger, namelijk ongeveer 2 kg krachtvoeder/ liter melk. Er is echter weinig gekend over de ruwvoedermelkproductie, waardoor we enkel kunnen aangeven dat het uitgespaarde krachtvoeder hoogstwaarschijnlijk onderschat is. Ook de schattingen van meeropbrengst vlees lijken laag, alleen reeds ter hoogte van een waardering op niveau van nuchter kalveren zou een grootte-orde van 100 euro/ koe kunnen betekenen, maar daar komt nog de nadere afmesting van de hoofdzakelijk vleesstieren, plus de meeropbrengst van reforme koeien (25-33% van de stapel).

Dit betekent dat een conservatieve inschatting op basis van meerkost Kempens Roodbont gerechtvaardigd is. Het veel lagere voorgestelde steunbedrag, ook met de 280euro/dier bovengrens capteert heel wat van de hierboven vermelde onzekerheden. Uit de logica van de omschrijving nemen we aan dat alle gedeelde inkomsten en extra kosten uitgedrukt zijn in gemiddeld aantal aanwezige melkkoeien, en dat de term “dier” in de noemer van voorgesteld steunbedrag “gemiddeld aantal aanwezige melkkoeien” betreft.

Certificering: OK

Eco-regeling voortzetting biologische landbouw

NOOT: deze maatregel betreft een top-up betaling
--

Eco-regeling voedermanagement

De redenering is rechttoe-rechtaan en betreffen de extra kosten van voederadditieven.

Certificering: OK

Eco-regeling bodempaspoort

NOOT: deze maatregel betreft een top-up betaling
--

AMKM - onderhoud agroforestry

De twee gebruikte boslandbouwsystemen staat allicht model voor een brede range van tussenvormen. De verschillende onderhoudsactiviteiten zijn analytisch zeer goed uitgewerkt.

Sommige inschattingen lijken me optimistisch, zoals de aanname dat het snoeien van een fruitboom slechts 5 minuten duurt. Daarom kunnen we besluiten dat de maximale vergoeding geen onderschatting is en dat het voorstel om het steunbedrag op 100% te leggen gerechtvaardigd is.

Certificering: OK

AMKM - bloemenstroken tussen de rijen

De redenering en wijze van berekening is helder en goed na te trekken.

Certificering: OK

AMKM - bloemenranden aan de rand de boomgaard

De redenering en wijze van berekening is helder en goed na te trekken.

Certificering: OK

AMKM - lokale rassen – schapen en geiten

De berekening van maximale steunbijdrage van de maatregel “lokale rassen schapen en geiten” kampt, net zoals hierboven bij de gelijkaardige eco-regeling voor de runderen, met tal van onzekerheden. Expertkennis is deel van de bronnen. Uit de nota is het echter niet duidelijk hoe hoog de voorgestelde vergoeding wordt ten opzichte van de maximale. Uit de rekenbladen blijkt echter dat zo goed als 100% voorgesteld, en niet zoals bij runderen waar een veel lager percentage werd gehanteerd.

Als antwoord op de vraag naar de motivatie hiervoor gaven de planvoorbereiders aan dat voor de runderrassen de beschikbare informatie zeer beperkt is en dat ongeveer 40% van de berekende vergoeding wordt uitbetaald. Voor de runderrassen is dit t.o.v. huidig PDPO een stijging van 50 en 80 euro in geval van melkregistratie. Voor de schapen- en geitenrassen wordt voor de schapen 100% uitbetaald (berekend bedrag is ook rond de 40 euro) en voor de geiten ongeveer 40%. Voor schapen is voor de verschillende rassen een redelijke inschatting ter beschikking gesteld, waardoor hier een hogere mate van zekerheid is. De vergoeding voor schapen en geiten is 40 euro, wat hetzelfde is als in het huidige PDPO III.

Certificering: OK

AMKM – lokale rassen – varkens

Ook hier worstelt de berekening van maximale steunbijdrage met onzekerheden. Experts geven aan waar hiaten zitten en geven ook aan hoe en in welke richting de berekende bedragen kunnen scheefgetrokken zijn. De keuze voor een gemiddelde tussen de hoogste en laagste inschatting is gerechtvaardigd.

Certificering: OK

AMKM – omschakeling bio – teeltgroep 1: grasland en meerjarig voeder

AMKM – omschakeling bio – teeltgroep 2: akkerbouw en voedergewassen

AMKM – omschakeling bio – teeltgroep 3: intensieve teelten

AMKM – omschakeling bio – meerjarig fruit (binnen teeltgroep 3)

Zie algemene opmerkingen bij de prior evaluatie

Certificering : OK

AMKM – antibiotica reductie maatregel

De planvoorbereiders wijzen meteen op het feit dat verminderen van antibioticumgebruik een integrale bedrijfsaanpak vergt met een gans pallet van maatregelen. Een optelsom maken van de impacten (en dus de gedeelde kosten en extra kosten) is bijgevolg onbegonnen werk, en riskeert zelfs om uiteindelijk enorm scheefgetrokken te zijn.

De certificeerders appreciëren de alternatieve aanpak die de planvoorbereiders gebruiken en kunnen dit als dusdanig , samen met het bekomen resultaat goedkeuren.

Certificering : OK

3.5. Exhaustieve certificering: beheersovereenkomsten

De beheersovereenkomsten zijn in drie grote groepen ingedeeld (zie ook box): soortenbescherming, bufferen en verbinden, en tot slot de kleine landschapselementen.

In tegenstelling tot ER-AMKM zijn de verschillende BO niet begeleid met een verduidelijkende tekst. Hoewel de meeste BO zeer overzichtelijk uitgewerkt zijn in de rekenbladen, blijft het toch vaak voor de certificeerders een puzzelwerk om aannames helder te krijgen.

Box . overzicht van de beheersovereenkomsten en bijhorende steunbedragen

SOORTENBESCHERMING			
1.1	faunavoedselgewas	1 850	euro / ha / jaar
1.2	faunastrook	2 005	euro / ha / jaar
1.3	fauna-akkerland	1 927	euro / ha / jaar
1.4	fauna-akkerland luzerne	1 753	euro / ha / jaar
1.5	luzernehooiland	1 689	euro / ha / jaar
1.6	faunagrasland- rustperiode 22 juni	754	euro / ha / jaar
1.7	faunagrasland- rustperiode 22 juni_plasdras	1 185	euro / ha / jaar
1.8	faunagrasland- rustperiode 15 juli	1 130	euro / ha / jaar
1.9	botanisch grasland - instandhouden- graskruidenmix	1 406	euro / ha / jaar
1.10	botanisch grasland - instandhouden- bloemenrijk grasland	1 593	euro / ha / jaar
1.11	botanisch grasland - ontwikkelen- raaigras	432	euro / ha / jaar
1.12	botanisch grasland - ontwikkelen- grassenmix	870	euro / ha / jaar
1.13	botanisch grasland - ontwikkelen- dominant grasland	1 225	euro / ha / jaar
BUFFEREN&VERBINDEN			
2.1	bufferstrook	1 231	euro / ha / jaar
2.2	kruidenrijke akkerstrook 15 juni	1 536	euro / ha / jaar
2.3	kruidenrijke akkerstrook 15 juli-volledig maaien	1 835	euro / ha / jaar
2.4	kruidenrijke akkerstrook 15 juli-gefaseerd maaien	1 879	euro / ha / jaar
2.5	kruidenrijke akkerstrook 15 juli-gefaseerd klepelen	1 231	euro / ha / jaar
2.6	bloemenakker	1 909	euro / ha / jaar
KLE			
3.1	Jaarlijks snoeien	1,95	euro/m/jaar
3.2	Afzetten en/of terug snoeien 25%	1 827	euro / ha / jaar
3.3	Afzetten en/of terug snoeien 50%	2 315	euro / ha / jaar
3.4	Hoofdzakelijk afzetten 75%	2 725	euro / ha / jaar
3.5	Hoofdzakelijk terug snoeien 75%	2 882	euro / ha / jaar
3.6	Knotten	8,51	euro/boom/jaar

BO SOORTENBESCHERMING

BO1.1 Faunavoedselgewas

Een eerste groep beheersovereenkomsten betreft het telen van gewassen om bepaalde diersoorten aan te trekken. Aldus zijn ze als “faunateelten” conceptueel vergelijkbaar met de ecoteelten uit de ER-AMKM, maar dan in meeste gevallen met enkel kosten en geen

opbrengsten. De berekeningen zijn alvast volgens eenzelfde overeenkomst uitgevoerd. Of de berekenen accuraat zijn uitgevoerd, is niet altijd gemakkelijk te achterhalen, vandaar een paar verduidelijkende vragen. Transactiekosten lijken redelijk hoog.

Vraag: wat is verschil tussen “standaard” en “wisselteelt” en hoe werkt zich dit uit op de verschillen in de componenten van de extra kosten (bvb dubbel zoveel zaaikosten, half zoveel bewerkingskosten, waarom klepelen bij de enen en bij de andere niet,)?

Vraag: door wat wordt de hoogte van de transactiekosten bepaald (nu lijken die hoog en waarschijnlijk gerelateerd aan zaaikosten, die in dezelfde grootte-orde zijn). Waarom dan ook dubbel zo hoge transactiekosten bij “wissel” ten opzichte van “standaard”

Certificering: OK, tevens gebaseerd op de verduidelijking op vraag 7 (addendum 2).

BO1.2. Faunastrook

Er werd enige onduidelijkheid vastgesteld. De uitleg begint met “de strook” terwijl de synthese, onderaan, in functie van de berekende vergoeding, 4 stroken meeneemt.

Vraag: is “de faunastrook” sowieso een combinatie van 4 stroken?

Vraag: En wat betekent dan “ verhouding 4/6 en 2/6”

Certificering: OK, tevens gebaseerd op de verduidelijking op vraag 8 (addendum 2).

BO1.3. Fauna-akkerland

Een combinatie van de twee vorige maatregelen.

Certificering: OK

BO1.4. Fauna-akkerland luzerne

Onduidelijk, wat gebeurt in eerste jaar?

Vraag: hoe moet men de extra kosten jaar 2-5 interpreteren?

Certificering: OK, tevens gebaseerd op de verduidelijking op vraag 9 (addendum 2)

BO1.5. Luzernehooiland

Vraag : verduidelijken, uit wat bestaat de maatregel?

Certificering: OK, tevens gebaseerd op de verduidelijking op vraag 10 (addendum 2)

BO1.6. Faunagrasland-rustperiode 22 juni

Certificering: OK, tevens gebaseerd op de verduidelijking op vraag 12 (addendum 2)

BO1.7. Faunagrasland-rustperiode 22 juni - plasdras

Vraag: verduidelijken, uit wat bestaat de maatregel? Wat is een plasdras, en op welke argumenten wordt daar een bepaalde opbrengstklasse aan toegewezen. Zie trouwens ook de opmerking bij ER-AMKM- nota inzake tabel3 en de noodzaak om het op die plaats allemaal doelgericht te verduidelijken.

Certificering: OK, tevens gebaseerd op de verduidelijking op vraag 12 (addendum 2).

BO1.8. Faunagrasland - rustperiode 15 juli

Ook hier is motivatie nodig waarom een bepaald opbrengstverlies wordt gerekend.

Certificering: OK, tevens gebaseerd op de verduidelijking op vraag 12 (addendum 2).

BO1.9. Botanisch grasland – instandhouden - graskruidenmix

Vraag: Graag verduidelijken waarom een bepaald opbrengstverlies aangenomen wordt.

Vraag: wat is verschil met ecoregeling ecologisch beheerd grasland en hoe kan dan tevens het enorme verschil in berekende vergoeding verklaard worden?

Certificering: OK, tevens gebaseerd op de verduidelijking op vragen 11 en 12 (addendum 2).

BO1.10. Botanisch grasland – instandhouden – bloemenrijk grasland

Vraag: Graag verduidelijken waarom een bepaald opbrengstverlies aangenomen wordt.

Certificering: OK, tevens gebaseerd op de verduidelijking op vragen 11 en 12 (addendum 2).

BO1.11. Botanisch grasland – ontwikkelen - raaigras

Vraag: Graag verduidelijken waarom een bepaald opbrengstverlies aangenomen wordt.

Certificering: OK, tevens gebaseerd op de verduidelijking op vragen 11 en 12 (addendum 2).

BO1.12. Botanisch grasland – ontwikkelen - grassenmix

Vraag: Graag verduidelijken waarom een bepaald opbrengstverlies aangenomen wordt.

Certificering: OK, tevens gebaseerd op de verduidelijking op vragen 11 en 12 (addendum 2).

BO1.13. Botanisch grasland – ontwikkelen – dominant grasland

Vraag: Graag verduidelijken waarom een bepaald opbrengstverlies aangenomen wordt.

Certificering: OK, tevens gebaseerd op de verduidelijking op vragen 11 en 12 (addendum 2).

3.6. Dubbelfinanciering

Het Vlaams GLB Strategisch plan toont een coherent samenspel van diverse type maatregelen binnen de groene architectuur. Er schuilt altijd gevaar in dat acties (van bijvoorbeeld lokale besturen) overlappen met deze voorzien in het plan. Dergelijke acties detecteren valt buiten de opdracht van de certificering, doch de planvoorbereiders wezen er op dat mechanismen bestaan die de acties detecteren en melden in kader van wetgeving over de staatssteun.

De door de planvoorbereiders ter beschikking gestelde combinatietabel is verhelderend. Dat bepaalde maatregelen gewoonweg niet kunnen gecombineerd worden, is niet meer dan logisch omdat ze naar aard van maatregel mekaar gewoon uitsluiten.

Voorbeelden:

- Maatregelen van een bepaalde teeltkeuze sluiten een andere teeltkeuze uit;

- Een teeltwijze of opvolgingssysteem daarentegen hoeft geen teeltkeuze uit te sluiten. Zo sluit bio of bodempaspoort geen fauna teelt uit, en kunnen twee doelstellingen aanvullen, en dus combineerbaar zijn;
- De vraag kan dan echter gesteld worden waarom resultaatgerichte actie binnen de ecoregeling organische koolstof (waar je betaalt op basis van gemaakte labokosten) niet combineerbaar met alle maatregelen. Het antwoord ligt in het feit dat die resultaatgerichte actie als een derde actie moet gezien worden naast actie 1 en 2 van dezelfde ecoregeling. Wanneer deze niet combineerbaar zijn, kan ook die derde niet gecombineerd worden.

4. Besluit

Het portfolio van vaste steunbedragen in het ontwerp Vlaams Strategisch Plan kan worden gecertificeerd. Hoewel de onderbouw van maatregelen en steunbedragen grondig aangepast werd door de nieuwe groene architectuur, bewijzen de planvoorbereiders een flexibele maturiteit om maatregelen en steunbedragen adequaat en accuraat te ontwerpen en uit te werken. Het gezamenlijk uitwerken van bouwstenennota's komt het ontwerp van beleid en certificering ervan ten goede. Waar de nota te beknopt of onduidelijk was, werden vragen ter verduidelijking gesteld en beantwoord.

De certificeringsopdracht kwam voor een groot deel op de analyse van mogelijke anomalieën neer en op vraag naar verduidelijking. Antwoorden waren meer dan bevredigend en brachten voldoende argumentatie aan voor de uiteindelijke certificering. De certificeerders appreciëren de constructieve en samenwerkende houding van de planvoorbereiders bij de interactieve verduidelijking.

Een aantal maatregelen zijn nog nieuw, waardoor voldoende achtergrondinfo en data ontbreken. De certificeerders erkennen dat het uitwerken van concrete maatregelen binnen een evolutief landbouwbeleid een leerproces inhoudt.

Referenties

Kerselaers, E. en Lauwers, L. (2006). Certificatie van het Vlaamse PDPO 2007-2013.

Van Meensel, J., Kerselaers, E. en Lauwers, L. (2009). Aanvullende nota bij ‘Certificatie van het Vlaamse PDPO 2007-2013’: aanpassingen in het kader van Health Check.

Van Meensel, J. en Lauwers, L. (2013). Certificatie van het Vlaamse PDPO III 2014-2020.

Van Meensel, J. en Lauwers, L. (2014). Certificatie van “non-double funding” tussen directe steun i.k.v. vergroeningseisen en steun voor maatregelen uit Pijler 2.

Addendum 1

Vragen ILVO 8/2/2022 aan planvoorbereiders GLB Strategisch Plan in kader van certificeringsopdracht door ILVO:

Vraag 1: de gedeelde opbrengsten en extra kosten voor grasland zijn moeilijk te bepalen. De certificeerders erkennen dit, en kunnen akkoord gaan met het basisprincipe om opbrengsten te waarderen aan voederwaardeprijzen. Toch blijven een aantal assumpties onduidelijk.

- Zo vermeldt de BO-nota (p3) dat grasland “één snede maaien, dan begrazen” de referentie vormt, terwijl de ER-AMKM-nota uitgaat van een gemiddelde 50-50% grazen-maaien. Graag ter hoogte van de ER-AMKM-nota (omdat BO –nota voor groot deel daarnaar verwijst) meer uitleg over wanneer (voor welk soort verbintenis) welk soort referentiesaldo geldt
- Dit graag doortrekken naar bespreking van tabel 3: wanneer geldt welke fase als referentie voor een volgende?
- Op p3 van de BO-nota wordt ontwikkelingsfase gebruikt, graag meer uitleg. Dit heeft allicht niets te maken met de fases uit tabel 3?
- Betere documentering en motivatie van de gehanteerde kosten, in bijzonder gebruik dierlijke mest, mestafzetkosten, is nodig
- Graag ook verduidelijking hoe van waarden per ha naar waarden per snede overgegaan wordt

Antwoord:

- 1) Voor de graslanden worden verschillende soorten referenties gebruikt: een referentie voor maaiweiden, een referentie voor grasweiden, een referentie voor weiden waarvan men het beheer (maaien/weiden) niet kent en een aantal referenties voor extensieve graslanden. Zoals uitgelegd in de methodologische nota wordt per maatregel afgewogen t.o.v. welke referentieteelte de vergoeding wordt berekend.
 - Voor de maatregel bufferstroken is de referentie grasland-maaien omdat deze nooit zullen beweiden worden in de praktijk,
 - Voor de maatregel meerjarige eiwitteelten (AMKM) weten we niet of de landbouwer een maai- of grasweide zal omvormen tot een (bv.) grasklaver-, graskruiden-, of grasluzerneteelt en bovendien leggen we voor deze teelten ook geen beheer op (we merken in de fiche wel op dat bij onaangepast grasbeheer de kans vergroot dat de kruiden verdwijnen, met mogelijke gevolgen (sancties)). Daarom wordt als referentie het ‘gemiddelde’ genomen.
 - Idem voor ecologisch beheerd grasland: ook hier kan een landbouwer ervoor kiezen om zowel op maai- als grasweiden geen kunstmest en geen gewasbescherming toe te passen, daarom wordt als referentie het ‘gemiddelde’ (maaien/weiden) genomen.
- 2) De voederwaarde van de graslandfases als basis voor vergoedingen voor weidevogelbeheer (WV) en botanisch beheer (BB) zijn ingeschat op basis van het werk van Schippers. I.c. gaat dit werk over het ontwikkelen van kruidenrijkere/soortenrijkere graslanden.

De ingeschatte voederwaarde van grasland onder beheervoorwaarden wordt dan uitgezet ten opzichte van de referentie. De referentie voor BO is grasland van het type één keer maaien en vervolgens beweiden BO (idem PDPO III).

Overzicht fase/inhoud van graslanden onder BO (zie rekenblad, bouwstenen grasland), ontwikkelingsfases Schippers.

<i>Ontwikkelingsfase</i>	gras fase 0 BB	gras fase 1 - WV	gras fase 1 – BB	gras fase 2 - WV	gras fase 1 - BB	gras fase 3 BB	gras fase 4 BB
<i>Schippers</i>							
<i>Bruto DS</i>	10000	9000	8000	7000	6000	5000	3000
<i>Netto DS</i>	9000	8100	7200	6300	5400	4500	2700
<i>VEM</i>	800	700	700	600	600	500	450
<i>DVE</i>	60	50	50	40	40	35	30
<i>Voederwaarde €</i>	1510	1173	1043	768	658	463	247

- 3) Om de voederwaarde van een grasland onder beheeromstandigheden in te schatten maken we gebruik van het werk van Schippers. De fase (i.c. de ontwikkelingsfase) die overeenkomt met een bepaalde BO, is een ingeschatte graslandfase waarvan we aannemen dat die passend is voor de voederwaarde van het grasland onder beheeromstandigheden.

De overeenstemde ontwikkelingsfase (fase1, 2,3, ...) of de voederwaarde van het grasland onder beheeromstandigheden, wordt steeds vermeld in het rekenblad (zie hoger).

De “fases” in tabel 3 en de “fases” voor BO komen overeen.

- 4) Voor de kosten aan grasland worden de methode gebruikt zoals die door LCV worden gebruikt in de “kostprijsraming voedergewassen”. De volledige berekening is terug te vinden in de excel-tabel, tabbladen ‘weiland-maaien’ en ‘weiland-1snededanbegrazen’ vanaf rij 36-39. Het komt er op neer dat men de bemestingsnormen omrekent naar een tonnage dierlijke mest (op basis van rundermest) die mag opgebracht worden en dit vermenigvuldigt met de kost voor het opbrengen van de dierlijke mest op het veld. Daarbij wordt ook de aankoopkost voor kunstmest in rekening gebracht alsook de kost voor het strooien van de kunstmest en de kost voor een bekalking (enkel product). De kostprijsraming voedergewassen wordt opgemaakt door het praktijkcentrum LCV en worden besproken met stakeholders (landbouworganisaties, sectoradviseurs) en wordt daarom beschouwd als een goede referentie. Ook in de vorige PDPO-programma’s werden LCV-cijfers gebruikt.
- 5) Ook hier verwijzen we naar de berekening in de excel. Bij de referentie maaiweide gaat men uit van een grasland dat 4 jaar aanligt (elke 4 jaar wordt vernieuwd) en waar jaarlijks 5 sneden worden gemaaid. De opbrengst per ha wordt dan gedeeld door die 5 sneden. Voor graasweiden gaat men uit van een grasland dat 6 jaar aanligt en waar jaarlijks nog 1 snede wordt van gehaald en de rest van het jaar wordt beweid. In de kosten wordt er van uitgegaan dat de eerste snede zwaarder is dan de volgende en de kost is daarom iets hoger. Dit is ook de werkwijze die het LCV hanteert (zie ook tabblad bouwstenen).

Vraag 2: bij arbeidskosten: er wordt aangenomen om dezelfde loonkost als in het vorige PDPO te hanteren, en dit steunt op de aanname dat de loonkosten (gemiddelde van een reeks waarnemingen die allicht een stijgende trend kennen) onveranderd blijven na een éénmalige schok (taks shift) op die trend. De certificeerders vragen om deze assumptie nader te onderbouwen op basis van een langetermijn reeks van de lonen, inclusief loonkosten gebaseerd op de afspraken paritair comité landbouw, en welke in de LMN-boekhoudingen gebruikt worden. Is het mogelijk om de certificeerders een tijdsreeks van ongeveer 10-15 jaar van de in LMN gebruikte kosten (op basis van paritair comité) te bezorgen?

Antwoord:

In een bedrijfseconomische boekhouding wordt gewerkt met het begrip fictief loon om de arbeid van de landbouwer en zijn gezinsleden te vergoeden. Na het in rekening brengen van deze fictieve lonen wordt van het bruto bedrijfsresultaat het netto bedrijfsresultaat overgehouden. Om dit fictieve loon te berekenen wordt een vaste loonkost/uur vermenigvuldigd met de gepresteerde arbeidsuren zoals opgenomen in de boekhouding.

Om de vaste loonkost/uur te berekenen gaat men uit van de minimumlonen voor geschoolde/ongeschoolde arbeid in verschillende leeftijdsklassen voor de verschillende paritaire comités (landbouw, boomkweek, fruit en bloemen). Bij de minimumlonen worden de werkgeversbijdragen (basisbijdrage, vakantiebijdrage, bijzondere bijdragen, etc.) opgeteld en wordt de vermindering van de werkgeversbijdrage berekend.

Sinds 2016 streefde de regering-Michel naar een daling van de lasten op arbeid. De taxshift diende een transparanter bijdragesysteem voor werkgevers te creëren en de concurrentiekracht van Belgische ondernemingen te versterken. De taxshift hield twee dingen in: een daling van de werkgeversbijdrage en een afbouw van de structurele lastenverminderingen. Enkel de zgn. “lage looncomponent” blijft over. De taxshift verliep in 3 fasen:

Vanaf 1 april 2016 was de tax-shift voelbaar door drie wijzigingen:

- de patronale basisbijdragen daalden van 32,40% naar 30%;
- het basisforfait van de structurele vermindering daalde van 462,60€ naar 438€ per kwartaal;
- de lageloongrens werd verhoogd van 5.560,49€ naar 6.900€ per kwartaal.

Op 1 januari 2018 trad de tweede fase in werking, met volgende vier wijzigingen:

- de patronale basisbijdragen daalden verder naar 25%;
- het basisforfait van de structurele vermindering werd afgeschaft;
- de lageloongrens werd verder verhoogd naar 8.850€ per kwartaal;
- de hogelooncomponent werd afgeschaft
- de trimesteriële bijdrage voor de jaarlijkse vakantie zakte van 5,65% naar 5,57%

Tenslotte trad op 1 januari 2019 de laatste fase in werking, met nog één wijziging:

- de lageloonengrens werd verder verhoogd naar 9.035€ per kwartaal.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de gebruikte fictieve lonen in de boekhouding voor PC landbouw. Om het effect van de taxshift te demonstreren, is de loonkost van voor 2016 eens verder doorgerekend. Zo kunnen we zien dat de loonkost in 2013 (16,42 €/uur ~gebruikt voor de vorige programmaperiode) quasi gelijk is aan de loonkost in 2019 (16,46 €/uur) voor taken die waarschijnlijk niet meer door de bedrijfsleider worden uitgevoerd.

Boekjaar	Minimumloon landbouw	Loonkost voor	Loonkost
----------	----------------------	---------------	----------

	Geschoolden 18+, geen ancienniteit (PC 144)	taxshift	na taxshift
2010	9,20	14,87	
2011	9,42	15,27	
2012	9,75	15,98	
2013	9,98	16,42	
2014	10,08	16,60	
2015	10,08	16,68	
2016	10,13	16,26	
2017	10,24	16,42	
2018	10,51	16,63	
2019	10,73	17,06	16,46
2020	10,95	17,34	16,73
2021	11,06		16,89

De grote onbekende bij het toekennen van het fictieve loon (fictieve loonkost) is het fictieve nettoloon. Er bestaat geen geijkte manier om deze arbeidskost/uur voor de landbouwer en zijn gezinsleden vast te leggen. Hierna focussen we ons enkel op de arbeidskost/uur van de bedrijfsleider(s).

Er zijn verschillende opties om de loonkost van de bedrijfsleider te bepalen, elk met zijn voor en nadelen (men kan bv. het fictief loon gelijk stellen aan de loonkost voor betaalde arbeid, maar dan onderschat men het nettoloon omdat een bedrijfsleider over bijkomende capaciteiten (en dus ook opleidingsniveau) moet beschikken dan enkel het kunnen uitvoeren van arbeidswerk op het landbouwbedrijf, tevens zijn er verschillende sociale bijdragen voor zelfstandigen en werknemers, waardoor men dit ook niet gelijk kan stellen en is de belasting van zelfstandigen ook volledig verschillend. Of men kan naar de loonkosten in KWIN kijken, maar ook hier geldt dat de sociale lasten anders zijn en dat de bruto- en nettolonen tussen Vlaanderen en Nederland niet zomaar vergelijkbaar zijn).

Voor de loonkost van de bedrijfsleider hebben we als volgt geredeneerd (idem aan de werkwijze voor de vorige programmaperiode): voor de bedrijfsleider, die steeds hoger geschoold is, kan men uitgaan van een gemiddeld loon van een persoon met een opleiding 'hoger onderwijs – bachelor'. Volgens STATBEL is het brutoloon van een bachelor gemiddeld 3.779 euro/maand (gemiddelde over 5 jaar, 2015-2019). Gerekend aan 160 werkuren per maand komt dit neer op 23,62 euro/uur. Als we hieruit de RSZ-bijdrage voor de werknemer halen (13,07% op 108% van het loon = 0,14%) komen we op een brutoloon van 20,70 euro/uur. Hierbij tellen we nog de kost voor de sociale zekerheidsbijdrage voor zelfstandigen (2 euro/uur) waardoor de loonkost voor de bedrijfsleider kan ingeschat worden op 22,7 euro/uur. Bij de vorige periode was dit eveneens (afgerond) 22 euro/uur. Daarom hebben we geopteerd om de loonkosten in deze periode niet te verhogen.

Vraag 3: De kapitaalskosten worden vermeld, maar niet uitgebreid behandeld. Ze ontbreken zelfs in tabel 1, het berekeningskader. Reden? Bovendien worden enkel de afschrijvingen genoemd en niet de rente als kapitaalsgoederen. Afschrijvingen en rente zijn nochtans gemakkelijk en gebruikelijk als een annuïteit samen te voegen en te berekenen. Waarom wordt enkel met afschrijvingen en niet met de rente als overige kapitaalskost gerekend?

Antwoord:

Dat klopt, voor de volledigheid zijn ze aangehaald, maar in veel gevallen heeft de maatregel geen effect op de kapitaalkosten van een bedrijf en wordt dit ook niet meegenomen in de berekening. In maatregelen waarbij uitgegaan wordt van het gebruik van specifieke machines (bv. bij onderhoud agroforestry) wordt uitgegaan van prijzen in het “Normenboek voor natuur, bos en landschap”. De tarieven voor materieel houden hier wel degelijk rekening met de afschrijvingen en de rente en ook met brandstof, onderhoud, verzekering, edm. De kosten worden per draaiuur berekend en de tarieven bedragen 80% van de draaiuurkosten (correctie voor benutting van de machines).

Vraag 4: Transactiekosten. Waarom worden zo goed als overal 50 euro aangehouden. Zo is het moeilijk voor te stellen wat de transactiekosten zijn voor aanhouden blijvend grasland, of omzetten tijdelijk naar blijvend grasland. Of omgekeerd: omzetten van bouwland naar grasland zal waarschijnlijk niet tot extra transactiekosten leiden, wel integendeel: het zoeken, negotiëren monitoren van markttransacties zal normaliter zelfs verminderen.

Antwoord:

De transactiekosten bestaan uit verschillende componenten. In de literatuur wordt dikwijls een onderverdeling gemaakt van transactiekosten in zoekkosten, beslissingskosten, onderhandelingskosten, monitorings- en handhavings- en aanpassingskosten. Zoekkosten zijn de kosten die gepaard gaan met het zoeken naar informatie over de verschillende aspecten van een ER of AMKM. Bv. Bij wie kan ik welke informatie verkrijgen over ER/ AMKM? (website overheid, collega landbouwers, landbouworganisaties, adviesbureaus zoals DLV en SBB, landbouwers, bevoegde administraties (Departement en VLM)...). Welke ER/ AMKM kan/wil ik opnemen? Op welke velden zal ik deze ER/ AMKM implementeren? Hoe hoog is de vergoeding voor de ER/ AMKM en is deze vergoeding voldoende om mijn kosten te dekken? Hoe stap ik in in een ER/ AMKM?

Onderhandelingskosten of zoals in de studie van Mettepenningen et al. (2009) zijn eerder kosten voor de aanvraag van ER / AMKM. Bv. welke kosten heb ik om aan de nodige voorwaarden te voldoen voor een aanvraag van AMKM (administratieve taken, opleiding volgen, bodemstalen nemen); kosten voor de aanvraag zelf (administratie); kosten om de bevoegde administratie of eventuele tussenpartij te contacteren bij problemen bij de aanvraag, etc.

Monitoring en handhavingskosten zijn bv. kosten voor het bijhouden van bemestingsgegevens; kosten bij controles door de administratie (tijd om ambtenaren te voorzien van de nodige info, begeleiden naar het veld voor staalnames/controles); kosten voor het tellen en monitoren van vogelnesten; kosten voor het nagaan/onderhandelen of er nog voldoende klaver in grasklaver aanwezig is, etc.

De landbouwer heeft dus tijd nodig om opzoekingen te doen m.b.t. de maatregel, na te denken over of de voorwaarden haalbaar zijn op zijn bedrijf / binnen zijn bedrijfsvoering en oplossingen te zoeken indien dit aanpassingen zou betekenen in zijn teeltplan/bedrijfsvoering (bv. in het kader van het langer aanhouden van grasland is het mogelijk dat de opbrengst of kwaliteit van het gras zal dalen, hij moet zorgen dat hij voldoende voeder heeft voor zijn dieren of kan hij opteren voor extensievere rassen; bij het omzetten van tijdelijk naar blijvend

grasland verliest hij in principe een rotatiemogelijkheid op zijn bedrijf). Daarnaast kan de landbouwer ook gecontroleerd worden (bv. tijd aan een rondgang op het bedrijf) n.a.v. de maatregel en heeft hij extra administratie (bv. verzamelaanvraag). Ook dit valt onder de transactiekost.

Naar aanleiding van dit nieuwe GLB werd een nieuwe studie naar transactiekosten uitbesteed aan Odisee en Ugent (Mettepenningen et al.,2020). Op basis van interviews met landbouwers probeerde men te oordelen of de transactiekost van de vorige programmaperiode nog billijk was (50 euro/ha voor vlakvormige en 100 euro/ha voor lijnvormige elementen). Dit bleek het geval te zijn. Daarom is geopteerd om dezelfde bedragen aan te houden.

Vraag 5: Het is onvoldoende duidelijk hoe de eco-regeling “bufferstrook langs waterloop (3m)” zich bovenop de conditionaliteitseis verhoudt. In de verhoogde conditionaliteit is sprake van een teeltvrije zone van 1 meter. Komt die bufferstrook bovenop de reeds vereiste teeltvrije zone?

Antwoord:

De GLMC betreft een 1m teeltvrije strook, een 3m gewasbeschermingsvrije strook en een 5m bemestingsvrije strook. Er wordt geen specifieke teelt/beheer opgelegd in de conditionaliteit. Indien de landbouwer dat wenst, kan hij, dus op de 1m teeltvrije strook na, een gewas telen. Met de ecoregeling verbindt de landbouwer zich er echter toe om de eerste 3m als een grasstrook aan te leggen en zodanig te onderhouden . In die zin gaat de maatregel verder dan de opgelegde conditionaliteit die enkel betrekking heeft op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen.

Vraag 6: in de BO-nota staat op p3 dat de “randeffecten zich gewoon verplaatsen en er een zeker opbrengstverlies ontstaat op het aangrenzende productieve gedeelte ...” Kan dit zomaar verondersteld worden? Langs waterlopen is er de ecoconditionaliteit, zie ook vraag 5, die “verplaatst” zich toch niet. Langs kwetsbare elementen, bvb struwelen, zal het originele randeffect hoger zijn dan het “verplaatste” op het aangrenzende productieve gedeelte.

Antwoord:

In randen van percelen is de opbrengst van een gewas steeds lager in vergelijking met de rest van het perceel. Het verlies aan opbrengst kan verklaard worden enerzijds als gevolg van de ligging langs kwetsbare elementen, bemestingsbeperkingen, Anderzijds worden randen van productiepercelen ook gebruikt als wendakker, kopakker, doorgang, ... ook deze aspecten leiden tot een lagere opbrengst.

De beheervoorwaarden voorzien dat behoudens het gevraagde beheer geen enkele andere activiteit is toegelaten. Dat betekent dat er een opbrengstverlies ontstaat op het overblijvende productieve deel van het perceel (activiteiten gebruik als wendakker, kopakker, doorgang, ... verschuiven door het sluiten van de BO). We nemen aan dat dit effect even groot is. Door aan

te nemen dat de effecten elkaar compenseren nemen we het nadeel dat het medegebruik van randen (als wendakker, kopakker, ...) verboden is, weg.

Het bufferen van waterlopen met als doel bijdragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit (verminderen input bestrijdingsmiddelen, bemesting) onder de doelstelling bufferen of verbinden komt te vervallen. Een eco-regeling als alternatief is voorzien.

Vraag 7: steunbedrag niet –kerende bodembewerking: er wordt beschreven dat met een bepaald percentage opbrengstverlies rekening wordt gehouden (5%), terwijl in het rekenblad gerekend wordt met 5% van de bruto saldo.

Antwoord:

Naast een verlies in opbrengsten zal er ook een impact zijn op de kostenkant. Uit een Nederlandse studie (de Wolf, 2019) blijkt dat de verschillen in totale kosten van grondbewerking niet erg groot zijn en zo minimaal zijn dat ze niet relevant zijn voor de praktijk. Ploegen heeft iets hogere kosten dan de niet-kerende / minimale grondbewerkingsvarianten. Deze verschillen zijn niet groot, maar komen wel in alle proeven terug. Bij de meeste proeven liet de standaard grondbewerking het beste financiële resultaat zien, gelet op de kosten-baten verhouding. Hoe relevant dit verschil is, hangt af van de teelt: als de grondbewerking effect heeft op de opbrengst, dan zijn de financiële gevolgen relatief groot. Dat wordt nog versterkt als deze opbrengsteffecten optreden in gewassen die het meeste geld opleveren, zoals wortelen of uien. Een ander aandachtspunt is het effect van de grondbewerking op onkruidbeheersing. Kerende grondbewerking (ploegen) is een effectieve maatregel om onkruid te beheersen. Bij biologische bedrijven leidt een hogere onkruiddruk al snel tot hogere kosten voor mechanische of handmatige onkruidbeheersing. Het middelenpakket staat onder druk en ook gangbaar wordt men in de komende jaren naar verwachting meer afhankelijk van niet-chemische methoden. Het is dus belangrijk dat de effecten op de onkruidbeheersing worden meegewogen als men overweegt om de (hoofd)grondbewerking aan te passen.

Verschillende onderzoeken (o.a. bodembreed, Gomeros) wijzen op een verhoogde ziektedruk (eerste jaren), een hoger risico op slakken (weersafhankelijk), muizen en emelten en een verhoogde onkruiddruk bij niet-kerende bodembewerking. Er is vooral een hoger risico op opslag van grassen en voorgaande gewassen zoals cichorei, ondanks eventuele preventieve behandelingen. Extra onkruidbestrijdingen brengen uiteraard extra kosten met zich mee. Grasopslag is het grootst bij NKG en dit vertaalt zich ook (gedeeltelijk) in een lagere gewasopbrengst. Bij bio-landbouw, waar de onkruidbestrijding mechanisch dient te gebeuren, heeft dit bijkomend tot gevolg dat men een zode reeds vroeg in het seizoen dient te verkleinen, waardoor men een snede verliest. Bovendien bemoeilijkt de NKB ook de mechanische onkruidbestrijding. De veelvuldige bewerkingen om de zode te verkleinen en onder te werken hebben een negatieve impact op brandstofverbruik en mogelijk ook op verdichting en verslemping. Het tijdstip van de NKB en de daarop volgende onkruidbestrijding moeten op elkaar afgestemd worden, dit bemoeilijkt ook meer de arbeidsorganisatie. In de literatuur wordt soms ook aangegeven dat NKB brandstof zou besparen. Uit het onderzoek van Bodembreed blijkt echter dat harde cijfers om de verschillen in brandstofverbruik tussen ploegen en NKB op een gegronde manier te onderbouwen tot op vandaag schaars zijn. Het gebruik van verschillende machines op verschillende dieptes en op variabele bodemtypes bemoeilijkt die onderbouwing. De trekkrachtvereisten voor NKG zijn

vaak kleiner dan voor ploegen, althans bij een meer oppervlakkige bewerking. Echter, om deze vraag naar behoren te beantwoorden dient evenzeer beschouwd te worden of NKG ook effectief werkgevoelend uitspaart. Dit is sterk variabel en ondermeer afhankelijk van de gevoerde teeltrotatie. Bovendien is niet alleen het type bodembewerking maar vooral ook het beperken van de uitgeoefende spanningen op de bodem en een evenwichtige gewichtsverdeling over alle wielen relevant.

Bij NKB dient bovendien voldoende aandacht te gaan naar zaaibedbereiding. Een extra bewerking met schijfkouters kan nodig zijn om door het gewasmateriaal te zaaien. Ook kan er een impact zijn op de vaste kosten, een NKB-machine is in de meeste gevallen wel wat goedkoper dan een ploeg (niet altijd), maar is vaak ook een bijkomende machine op het bedrijf (dikwijls naast de ploeg) en dus een bijkomende investering. In de literatuur zijn weinig concrete cijfers terug te vinden over de kosten en opbrengsten van een niet-kerende bodembewerking.

Bij de vorige programmaperiode werd met 7% saldoderving gerekend, we nemen aan dat de techniek al verbeterd is en stellen daarom voor met 5% saldoderving te rekenen.

Vraag 8: carbon farming. de certificeerders wijzen er op dat de eerste maatregel “op basis van teeltplan voldoende aanvoer van EOC” onduidelijk is geschreven, waardoor het moeilijk wordt om hun opdracht uit te voeren:

- 1) Op de twee bladzijden wordt zo’n 20 keer de afkorting EOC gebruikt zonder dat die ook maar één wordt verduidelijkt en uitgelegd. De zinnen “We deden een analyse bij op basis van verzamelaanvraag 2020. Er werd uitgegaan van alle subsidiabel bouwland (kenmerken in de verzamelaanvraag). “ zijn niet leesbaar. Dus graag uitleg over eerst het “Waarom” en “hoe” en dan wat de maatregel technisch inhoudt
- 2) graag dan ook wat meer uitleg over feit dat er 900 kg EOC/jaar gemiddeld afgebroken wordt en er tenminste 1350 kg EOC/jaar, of 50% meer, nodig is. Is dit om koolstofgehalte opnieuw op te krikken?
- 3) In de maatregelen van carbon farming staat niets over mogelijke extra inkomsten van de opgeslagen koolstof (via carbon credits). Ook de vraag tot verduidelijking van “we rekenen met 30 euro” bij de eco-regeling “langer aanhouden van grasland ten behoeve van de C-opslag”. Is dit een maatschappelijke waarde van opgeslagen koolstof, of een inschatting van de carbon credits die als extra opbrengst kunnen gehaald worden? Graag gedetailleerde omschrijving van redenering én berekening.

Antwoord:

- 1) De term EOC staat voor ‘effectieve organische koolstof’. Effectieve organische stof is de organische stof die 1 jaar na aanvoer nog overblijft in de bodem. Per teelt zijn coëfficiënten beschikbaar m.b.t. de effectieve organische koolstofaanbreng van de gewasresten (wortels, plantenresten, etc.) op basis van wetenschappelijk onderzoek. Via de verzamelaanvraag kennen we de hoofd- en nateelten van de landbouwers. Door de oppervlakte van deze teelten te vermenigvuldigen met de respectievelijke EOC-aanbreng van de hoofd- en nateelten kan men de theoretische EOC-aanbreng berekenen. Jaarlijks mineraliseert er echter ook organische koolstof in de bodem. Het is de bedoeling van de maatregel dat de landbouwer via zijn teeltplan voldoende effectieve organische koolstof aanbrengt op zijn bouwland (blijvend grasland en blijvende teelten worden niet meegerekend) dan er mineraliseert, zodat op termijn, het organisch koolstofgehalte van de bodem minstens niet meer achteruitgaat of stijgt. In de praktijk kan de landbouwer dit

vooral doen door meer granen in zijn teeltplan op te nemen en/of groenbedekkers na de teelten te voorzien.

- 2) Jaarlijks is er een afbraak van koolstof (afhankelijk van type bodem en andere factoren) in de bodem. Om te kunnen spreken van koolstofopbouw moet dus minstens evenveel worden aangebracht. Om te evolueren naar de streefzone voor organische koolstof zou, volgens berekeningen van Departement Omgeving en VLM, minstens 1350 kg EOC moeten aangebracht worden. Deze drempelwaarde is inderdaad vrij hoog. Zoals blijkt uit de analyse op basis van de verzamelaanvraag 2020 voldoet slechts een beperkt aantal landbouwers momenteel, de gemiddelde aanbreng van EOC via teeltplan is momenteel 949 kg EOC/ha. Er dient opgemerkt te worden dat deze EOC waarden, evenals de gemiddelde jaarlijkse afbraak van organische koolstof, nog kunnen geëvalueerd worden o.b.v. nieuwe wetenschappelijke inzichten en toegepast in deze ecoregeling.
- 3) Dat klopt, het carbon credit systeem is momenteel nog niet uitgewerkt binnen de contouren van het GLB. Indien blijkt dat dit binnen de planperiode van het GLB het geval zou zijn en zou leiden tot dubbele financiering, kunnen de subsidiebedragen herbekeken worden. Waar momenteel geëxperimenteerd wordt met 'carbon farming' in Vlaanderen, zijn de verdienmodellen veelal te zoeken in de private sector (contracten binnen de agrofoodsector, met de industrie) of via de eigen prijszetting van producten. Uit de analyse blijkt dat een landbouwer die de drempelwaarde van 1350 kg EOC/ha gemiddeld wil bereiken zo'n 400 kg EOC/ha extra op basis van teeltplan moet aanbrengen. We berekenden (zie excel) dat elke kg EOC die een landbouwer extra moet aanbrengen ongeveer 0,5 €/ha kost, een extra aanbreng van 400 kg EOC/ha kost een landbouwer dus 200 €/ha. De berekening is dus niet gebaseerd op de maatschappelijke waarde van opgeslagen koolstof, noch op de prijs van CO₂-credits. We blijven met alle vergoedingen onder deze maximale waarde. Stappen van 30 €/ha leek ons billijk, de andere drempels gaan steeds met 50 kg EOC/ha naar boven, dus de kost is minstens (50 x 0,5=) 25 €/ha. We gaan ervan uit dat dit op zich niet uitmaakt omdat we onder de totale (maximale) vergoeding blijven.

Vraag 9: er is een resultaatgerichte maatregel inzake koolstofopslag voorzien. Bij het lezen van de term "resultaatgericht" zou men eerder aan het resultaat van een verhoogd koolstofgehalte denken, eerder dan aan het uitvoeren van een bodemonderzoek. Wat indien het resultaat van dat bodemonderzoek dan tegenvalt?

Antwoord:

Met de maatregel willen we landbouwers belonen die reeds jarenlang inspanningen leveren voor een goede bodemkwaliteit en hun bodempotentieel op peil houden. Indien de resultaten tegenvallen dan zal hij niet vergoed worden. Mogelijks volgen nog andere sancties. Het systeem van verminderde betalingen en sancties moet echter nog verder uitgewerkt worden. Het resultaat is een perceel in goede bodemconditie qua Organische Koolstof (OC) en pH.

Addendum 2

Tweede reeks vragen ILVO in kader van certificeringsopdracht vergoedingen Vlaams GLB strategisch plan 2023-2027

Vraag 1: inzake de omschakeling naar biologische landbouw. Waarom wordt exact hetzelfde teeltplan gebruikt bij de vergelijking tussen gangbaar en in omschakeling, vanwaar die methodologische keuze? Een intensief groentebedrijf met rijke teeltmix zal in de omschakeling niet die mix telen op grond in omschakeling. Deze vraag is er vooral met oog op motiveren van de werkwijze in de teeltgroepen 2 en 3, voor teeltgroep 1 en 4 gaat deze bemerking niet op.

Voorstel om tenminste een extra referentiepunt in te bouwen: bijvoorbeeld het inzaaien van gras of grasklaver in de periode van omschakeling.

Antwoord

Veel landbouwers zullen bij omschakeling inderdaad kiezen voor grasklaver of teelten uit teeltgroep 1, net omwille van de grote verliezen bij intensieve teelten.

Er zijn echter zeer weinig Vlaamse cijfers beschikbaar over (omschakeling naar) biologische landbouw. We hadden meermaals overleg met experts, met als resultaat een beperkte set aan vrij uiteenlopende gegevens.

Omwille van de beperkte beschikbaarheid én onzekerheid over de accuraatheid van de cijfers, werd gekozen om binnen de marge van de berekende vergoeding stimulerend te werken: ten opzichte van de huidige subsidiebedragen werden de nieuwe bedragen verdubbeld, terwijl er toch voldoende marge blijft (25-50% van het berekende bedrag) om de onzekerheid in het berekende maximum op te vangen.

Vraag 2: inzake mechanische onkruidbestrijding. Nu zien we het steunbedrag tot stand komen als gewogen gemiddelde van het gederfd inkomen plus extra kosten, met als gewicht de oppervlaktes van wat er reeds aan MO gebeurt. Is dat geen verkeerde redenering? Moet dit niet op basis van totaal beschikbare oppervlakten: hoeveel is het potentieel om als MO bekomen?

Nu lijkt het self fulling prophecy: mais weegt weinig door in het eenheidsbedrag, waardoor steunbedrag fors beneden het gederfde inkomen en extra kosten van mais komt te liggen, waardoor de steun ontoereikend wordt als prikkel voor maisverbouw,

De vraag kan tevens gesteld worden waarom dat gemiddeld steunbedrag berekenen op slechts die drie gewassen? En waarom de gewichten niet op Vlaamse arealen van meerdere teelten waar MO toepasbaar kan geacht worden?

Antwoord

De gebruikte methodiek is net dezelfde als in de vorige programmaperiode.

Indien we de wegingscoëfficiënten zouden aanpassen naar de arealen maïs, spruiten en bloemkool in de verzamelaanvraag, dan stijgt de berekende vergoeding naar 433 euro/ha. Als we 310 euro/ha blijven uitbetalen, is dit nog steeds 72% van de berekende vergoeding.

Als we het bouwland (echter niet op elke teelt is MO mogelijk) en snijmaïs als referentie nemen: de gewogen gewasbeschermingskost op bouwland is 221 euro/ha. Als we aannemen dat mechanische onkruidbestrijding dubbel zo duur is en bij snijmaïs driedubbel zo duur (wat blijkt min of meer blijkt uit de cijfers die we ter beschikking hebben, zie excel), dan komen

we op een gewogen (op basis van areaal bouwland/snijmais) gemiddelde van 260 euro/ha, inclusief de 50 euro/ha transactiekost, komen we dan ook gemiddeld op 310 euro/ha. We kunnen dus aannemen dat de vergoeding op basis van de 3 teelten een goede proxy is.

De vergoeding is 50 euro/ha meer dan de huidige vergoeding. Uit de enquête van de Regt (2018) bleek dat de waardering voor de 'correctheid' van de vergoeding voor MO lager was t.o.v. andere maatregelen. We hopen door de kleine verhoging van de vergoeding hieraan tegemoet te komen en het aandeel mechanische onkruidbestrijding in Vlaanderen te verhogen.

Vraag 3: meerjarige eiwitteelten: vandaag is reeds meer geweten over grasklaver, als volwaardig alternatief voor klassiek grasland. Én met indicaties dat grasklaver niet noodzakelijk slechter af is. Dat de meerjarige eiwitteelt nog niet breder verspreid, kent bijgevolg andere redenen dan productiviteit, rendabiliteit of vergoeding. Waarschijnlijk de mestafzetdruk op melkveebedrijven? Op grasklaver met meer dan 50% klaver kan zelfs geen derogatie gevraagd worden. In PDPO III was het steunbedrag fors hoger: reden?

Antwoord

De huidige vergoeding is lager omdat we hier afwegen t.o.v. de referentieteelt grasland-gemiddeld, terwijl in de vorige programmaperiode de referentie 'grasland-Isnedemaaienrestbegrazen' werd gebruikt. De maatregel wordt ook technisch bijgestuurd met het oog op het verbeteren van de foutenlast en de inpasbaarheid in een courante graslandrotatie.

Concreet is de maatregel nu een kortlopende AMKM geworden van 2 jaar, met mogelijkheid om 1 jaar te verlengen. Daarna kan men de maatregel 2 jaar niet meer afsluiten op dit perceel. Met de vorige grasklavermaatregel (vorig PDPO) was er soms het probleem dat de klaver verdween na aantal jaar, met alle gevolgen voor controles/sancties edm. Door de looptijd te verkorten, hopen we dit te voorkomen. Door te stellen dat de maatregel in de 2 volgende jaren niet op hetzelfde perceel kan afgesloten worden, wordt ook voorkomen dat perfect goed grasland (waar evenwel weinig of geen klaver meer aanwezig is), direct wordt ingeplogd om een nieuwe maatregel af te sluiten. Begrazing wordt nu ook toegelaten. Inzaai- en aanhouddata zijn geschrapd en vervangen door hoofdeelt-definitie.

Vraag 4: inzake meerkost stalmest, compost en houtsnippers: nog eens kritisch de kostencomponenten vergelijken. Wat is de motivatie dat het voorgesteld bedrag zo fors onder het berekende ligt voor stalmest en compost, en niet voor houtsnippers?

Antwoord

Voor compost en houtsnippers wordt het volledig berekende bedrag uitbetaald, zijnde 130 euro/ha voor compost en 482 euro/ha voor houtsnippers. Voor stalmest is dit op basis van expertenadvies verlaagd tot 60 euro/ha. Stalmest maakt immers ook deel uit van de reguliere bemesting.

Vraag 5: inzake bijkomende streefzone OC en pH / resultaatgerichte maatregel. Onduidelijk wat de eigenlijke naam van de maatregel nu is, en wat bedoeld wordt met resultaat? en waarom zien we dan geen berekening in functie van resultaat, maar alleen maar een laboratoriumkost. Wat is de redeneerwijze om labo-diagnose te linken aan OC en Ph als opstap naar resultaat?

Antwoord

Met de maatregel worden landbouwers beloofd die al jaren inspanningen leveren om hun pH en OC gehalte op peil te houden. De EC laat ons niet toe om te vergoeden via de C-prijs, enkel voor gedeelde inkomsten en extra kosten. De enige manier om na te gaan of het OC-gehalte van een perceel op peil is, is via een labo-analyse. Daarom wordt deze kost vergoed.

Vraag 6: eenjarig grasstrookerosie. Er wordt gesproken over 20% correctie van de arbeid (ongeveer 800-1000 euro/ha) terwijl de correctie dan uiteindelijk op totale variabele kosten gebeurt (1562 euro), wat toch een verschil van 100-150 euro met de huidig berekende arbeidskost betekent. Is er bijkomende evidentie om met 20% op totale variabele kosten te rekenen? Of moeten de bedragen wat aangepast worden? berekend bedrag in de grootte-orde van 900-950 euro/ha

Antwoord

Idem werkwijze vorige programmaperiode en idem als bij BO's. Er wordt voor stroken 20% extra bewerkingskost berekend. Dit werd berekend door Van Leirsberghe: als een perceel van 1 ha (100%) vergroot, dan dalen de kosten met 17%. Omgekeerd, als een perceel verkleind, stijgen de kosten met 20%. Quasi zelfde percentage werd teruggevonden bij Debergh (1984). De 20% wordt niet op de volledige variabele kosten toegepast, enkel op de grondbewerkingen (bv. niet bij de kost voor zaaizaad e.d.m.).

Vraag 7: Faunavoedselgewas: wat is verschil tussen "standaard" en "wisselteelt" en hoe werkt zich dit uit op de verschillen in de componenten van de extra kosten (bvb dubbel zoveel zaaikosten, half zoveel bewerkingskosten, waarom klepelen bij de enen en bij de andere niet,)?

Door wat wordt de hoogte van de transactiekosten bepaald (nu lijken die hoog en waarschijnlijk gerelateerd aan zaaikosten, die in dezelfde grootte-orde zijn). waarom dan ook dubbel zo hoge transactiekosten bij "wissel" ten opzichte van "standaard"

Antwoord

Faunavoedselgewas 'standaard' beoogt het jaarlijks opnieuw inzaaien (met de daaraan gekoppelde kosten) van het volledige perceel bouwland met een zaadleverend gewas.

Faunavoedselgewas 'wisselteelt' beoogt in het eerste jaar een volledige inzaai van het perceel bouwland en vanaf het tweede jaar wordt telkens de helft van het perceel bouwland opnieuw ingezaaid. Jaar om jaar wisselt het deel dat opnieuw wordt ingezaaid. Het overjarige deel wordt geklepeld in het najaar of het voorjaar om ruige vegetatie/structuur van het

overjaarse deel te mulchen, dat vergemakkelijkt de inzaai van het zaadleverend gewas in op dat overjaarse deel (voorjaar)..

Voor transactiekosten maken we – vertrekkende van de studie van Mettepenningen et al., Itées studie analysis of private transaction costs related to agrienvIRONMENTAL schemes, UGent – het onderscheid tussen éénvoudige en complexe beheerpakketten. Complexe varianten zijn maatregelen waarbij we het initieel perceel bouwland opdelen in ‘blokken’ of ‘stroken’. Hier gaat het om ‘blokken’ die verschillend ingericht en beheerd worden. De uitvoering is complexer. Dat betekent dus dat het meer tijd vraagt om informatie te verzamelen en inzichten in de maatregel te verwerven alvorens het pakket aan te vragen. De landbouwer wordt hierin ondersteund door een bedrijfsplanner van de VLM.

Vraag 8: Faunastrook: Er staat al iet of wat van uitleg, maar veel duidelijker wordt het niet. De uitleg begint met “de strook” terwijl de synthese, onderaan, in functie van de berekende vergoeding, 4 stroken meeneemt.

Vraag: is “de faunastrook” sowieso een combinatie van 4 stroken?

Vraag: En wat betekent dan “ verhouding 4/6 en 2/6”

Antwoord

Een faunastrook bestaat uit een combinatie van stroken. Een ‘basisstrook’ die afhankelijk van de soorten en de vereisten van hun leefgebied aangevuld wordt met één of meerdere extra stroken. Dat kunnen een één- of tweejarige bloemenstrook, een korte strook of braakstrook zijn. De vergoeding voor de basisstrook is de ‘eerste strook’ waarvoor een vergoeding berekend wordt in het rekenblad. Voor de andere stroken wordt vervolgens ook een vergoeding berekend. Het beheerpakket zal in het GBCS als 1 perceel geregistreerd worden. Daarom berekenen we één vergoeding voor dit perceel. De basisstrook vormt sowieso het meest essentiële onderdeel van het perceel. De vergoeding is berekend voor de verhouding 4/6 (2/3 basisstrook) en 2/6 (= 1/3 extra stroken). De verhouding wordt voorgesteld omwille van de beheersbaarheid van het aantal acties.

Vraag 9: Fauna-akkerland luzerne: onduidelijk, wat gebeurt in eerste jaar? Is het een slordigheid, of hoe moet men de extra kosten jaar 2-5 interpreteren?

Antwoord

In het eerste jaar van de beheerovereenkomst wordt een zomergraan (of mengteelt van zomergraan met vlinderbloemigen) geteeld, zonder bemesting en bestrijdingsmiddelen. Die teelt mag in principe geoogst worden vanaf 15 juli. Vervolgens wordt in het najaar (voor 15/9) een oppervlakkige bodembewerking uitgevoerd en wordt het perceel ingezaaid met luzerne (en rode klaver). Vanaf het tweede jaar wordt de luzerne gemaaid na 15 juni. Dat beheer wordt aangehouden tot en met het vijfde jaar. De extra kosten voor het inzaaien van de luzerne in het eerste jaar daar zouden in de berekening ook volledig kunnen doorgerekend worden in het eerste jaar (aangezien de aanleg in het najaar van het eerste jaar gebeurd). Nu worden deze extra kosten uitgesmeerd over jaar 2 tem 5 (elk jaar $\frac{1}{4}$ van extra kosten vanaf jaar 2).

Vraag 10: Luzernehoiland. Verduidelijken, uit wat bestaat de maatregel? En motiveren van gebruikte kostenberekening? Deze vragen gaan ook op voor de BO's rond faunagrasland. Plus motivatie waarom een bepaald opbrengstverlies voor de graslanden geldt.

Antwoord

Luzernehoiland is een maatregel op bouwland (en geen maatregel voor grasland zoals de naam hoiland misschien verkeerdelijk suggereert). De eerste 3 jaren wordt op zeer extensieve wijze luzerne geteeld (met zeer laat maaien na 1 augustus). De luzerne wordt gevolgd door graan, dat in jaar 4 en 5 blijft staan als wintervoedsel (van jaar 4 op 5) en overjaars graan ('braak') in jaar 5. Omdat de maatregel wordt toegepast op bouwland vertrekken we vanuit het BSS van bouwland. Concreet mag het perceel in de vijf jaar voorafgaand aan de start van de BO geen blijvend grasland geweest zijn. Omwille van het zeer extensieve karakter van de luzerneteelt schatten we de derving van de luzerne met maaidatum na 1 augustus in op 95%. Voor een dergelijk late eerste maaibeurt kunnen we niet terugvallen op bestaande referentiedata (ook nagevraagd bij het ILVO - Thijs Vanden Nest), maar het gaat op dat ogenblik om een sterk verhout gewas met een zeer beperkte voederwaarde dat ongeschikt is om op de gebruikelijke manier (voordroog/kunstmatic drogen) verwerkt te worden.

De BO's faunagrasland omvatten de vroegere maatregelen voor weidevogels. De teelt voorafgaand aan de start van de BO moet blijvend gras zijn. We berekenen de vergoeding op basis van de ruwvoerdermethodiek voor BO op blijvend grasland. We bouwen daarmee verder op de berekeningswijze die gebruikt werd in het aflopende programma. Rekening houdend met rustperiode op het grasland - die nodig is voor weidevogels met succesvol jongen vliegsvlug te hebben - en in de feiten bestaat uit een uitgesteld beheer tot 22 juni of 15 juli, samen met het afzien van het gebruik aan bestrijdingsmiddelen en meststoffen, ramen we de opbrengst van het grasland onder de beheervoorwaarden. Het aantal sneden gras geoogst onder beheervoorwaarden daalt, en ook de voederwaarde daalt in vergelijking met de gangbare uitbating van het grasland. We veronderstellen dat de boer het verlies in voederwaarde compenseert door het aankopen van krachtvoeder (zie ook verder vraag 12).

Vraag 11: Botanisch grasland – instandhouden – graskruidenmix. Graag verduidelijken waarom een bepaald opbrengstverlies aangenomen wordt. Wat is verschil met ecoregeling ecologisch beheerd grasland en hoe kan dan teven het enorme verschil in berekende vergoeding verklaard worden?

Antwoord

Wat betreft de verduidelijking verwijzen we graag ook naar vraag 12.

Het pakket beoogt het instandhouden van soortenrijkere graslanden op landbouwbedrijven. Een deskundige moet via een attest bepalen dat het grasland zich in deze fase bevindt, alvorens de subsidie wordt toegekend. De maatregel is voorbehouden voor percelen die blijvend grasland zijn en die een hogere botanische en een navenant lagere bedrijfs-

economische waarde hebben dan het leeuwendeel van de percelen die in aanmerking komen voor de ecoregeling ecologisch beheerd grasland. Die laatste staat op zich los van de actuele botanische waarde van het perceel en beoogt eerder een status quo bij een basis natuurwaarde en dus een duidelijk hogere bedrijfseconomische waarde. De verbintenis wordt voor 5 jaar aangegaan. De verbintenis is een resultaatsverbintenis. Dat betekent dat de soortenrijkdom niet mag achteruitgaan. Een deskundige zal een beheeradvies formuleren zodat de soortenrijkdom niet afneemt. Vanuit de potenties ten velde van het grasland kan een advies geformuleerd worden met welke acties de soortenrijkdom kan toenemen om zo een hogere fase te bereiken. Na afloop kan mits gunstige evolutie van het grasland het pakket kruidenrijk grasland (fase 4 – bloemenrijk grasland) aangevraagd worden.

Voor de ecoregeling ecologisch beheerd grasland zijn we uitgegaan van een opbrengst gras die vergelijkbaar is met de omstandigheden van het weidevogelbeheer (fase 1 weidevogelbeheer) omdat de voorwaarden gelijklopend zijn (170 eenheden N en geen gewasbescherming).

De maatregelen zijn niet combineerbaar.

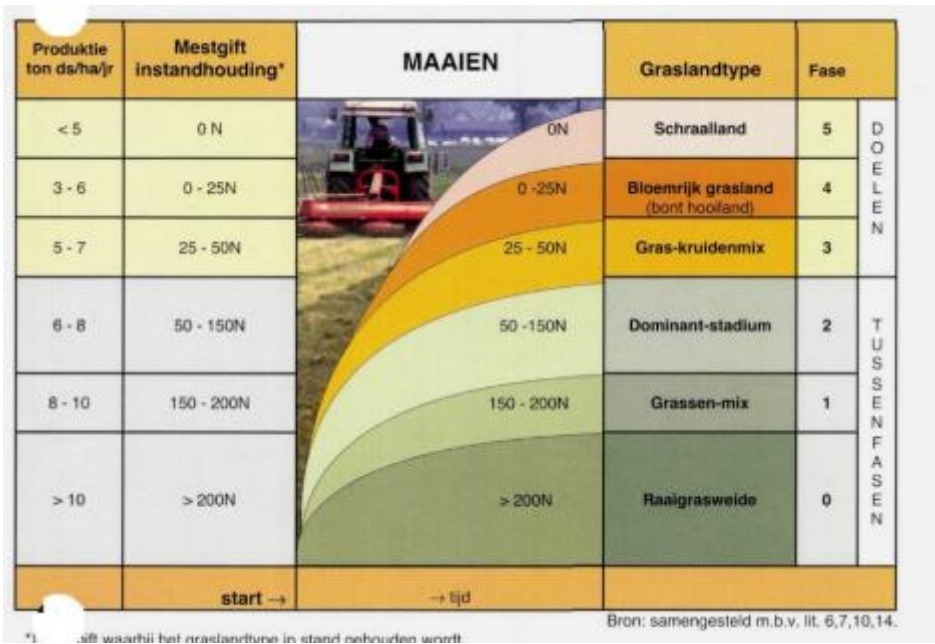
Vraag 12: BO's over botanisch grasland: Graag verduidelijken waarom een bepaald opbrengstverlies aangenomen wordt

Antwoord

Er worden meerdere pakketten botanisch grasland voorgesteld om zo goed als mogelijk de situatie op het terrein te naderen, door botanisch of fauna (weidevogel) beheer. Voor botanisch beheer is het belangrijk de veldsituatie te beoordelen om zo gericht mogelijk met het gepaste beheer op landbouwgrond de soortenrijkdom van gras te bevorderen/in stand te houden.

Er worden bijgevolg meerdere pakketten botanisch grasland voorgesteld in functie van de situatie te velde. Er worden drie acties voorgesteld die gericht zijn op het ontwikkelen van de botanische waarde van percelen. En 2 voor het instandhouden van de botanische waarde van percelen.

Met uitzondering van het pakket ontwikkeling fase 0, moet het grasland blijvend grasland zijn.

Bron : Schippers, Effect van minder bemesting bij maaien op productie

Fase	Graslandtype	Productie ton ds/ha/jr	M	J	J	A	S	O
0	Raaigrasweide	> 10	1			2		2 3
1	Grassenmix	8 - 10	1			2		2 3
2	Dominant-stadium	6 - 8		1			2	
3	Gras-kruidentmix	5 - 7		1			2	
4	Bloemrijk grasland	5 - 6		1			2	
		3 - 5		1				
		3 - 4			1			
5	Schraalland	< 5				nat		1
							droog	

= nat schraalland M = mei enz. 1 = 1e maaisnede 2 = 2e maaisnede 2 evt. 2° snee
 = droog schraalland 2 = 2e maaisnede 3 = 3e maaisnede 3 evt. 3° snee

Bron : Schippers, aantal snedes en tijdstip beheer voor het ontwikkelen van grasland

Fase	Graslandtype	Natuurdoeltypen Handboek (lit.12)	Programma Beheer (lit. 3)	
			Doeltypen	Basisdoelpakketten
0	Raaigrasweide	-	-	-
1	Grassen-mix	hoofdgroep 4	soortelijk grasland	9.4 weidevogelgrasland (gruto-type) 1v+n
2	Dominant stadium	hoofdgroep 4	soortelijk grasland	9.4 weidevogelgrasland (gruto-type) 2-v
3	Gras-kruidentmix	hoofdgroep 3	soortelijk grasland	9.3 kamgrasweide/zilverchoongrasland
			moerashooiland	7.5 weidevogelgrasland (kemphaan-type)
4	Bloemrijk grasland	hoofdgroep 3	soortelijk grasland	9.1 glanshaverhooiland
			droog schraalgrasl.	8.2 droge schraallanden (deels)
			moerashooiland	7.5 weidevogelgrasland (kemphaan-type)
			moerashooiland	7.4 vochtig schraalgrasland
5	Schraalland	hoofdgroep 3	droog schraalgrasl.	8.2 droge schraallanden
			droog schraalgrasl.	8.1 kalkgraslanden
			moerashooiland	7.3 natte schraallanden

Toelichting: hoofdgroep 3 = half-natuurlijke eenheden; hoofdgroep 4 = multi-functionele eenheden (lit.12).

Bron : Schippers, graslandpakketten, fases en doel

gras fase 0	gras fase 1 - WV bg	gras fase 1 - BB	gras fase 2 - WV	gras fase 2 - BB	gras fase 3 - BB	gras fase 4 - BB	
10000	9000	8000	7000	6000	5000	3000	kg ds/ha
9000	8100	7200	6300	5400	4500	2700	VEM
800	700	700	600	600	500	450	DVE

Raming opbrengst beheergras voederwaarde, basis Schippers

De bedrijfseconomische waarde van grasland is in essentie omgekeerd evenredig aan de botanische waarde. Hoe hoger de botanische waarde (= hoe hoger de fase), hoe lager de voederkwaliteit van het beheersgras. De maatregelen beogen een verhoging van de botanische waarde in de lagere fases en een behoud van de botanische waarde in de hogere fases. Meststoffen en bestrijdingsmiddelen worden geweerd. Er wordt verondersteld dat er gemaaid wordt en het maaisel wordt afgevoerd. Het gras verschraalt sneller op deze manier, wat natuurlijk zijn effect heeft op de soortenrijkdom. Het verschralen heeft uiteraard effect op het aantal snedes en de voederwaarde van het gras. We rekenen met 3 (fase 0) / 2 sneden (andere fases). Rekening houdend met deze elementen en het veldboek van Schippers (zie beheer maatregelen) hebben we de opbrengst van een beheergrasland botanisch beheer geraamd.

Voor de faunagrasslanden hebben we deze redenering eveneens gevolgd. De opbrengst is hoger geraamd omdat dierlijke mest nog aangewend mag worden voor of na de rustperiode op het perceel. Kunstmest en bestrijdingsmiddelen mogen niet gebruikt worden. We rekenen met 2 sneden.

Vraag 13: bij de BO's neemt men de berekende gedeelde opbrengsten en extra kosten over als voorgestelde vergoeding. Hierdoor worden voor sterk op elkaar gelijkende maatregelen zoals ecoteelten en faunateelten een sterk verschillende aanpak gevolgd. Zo is de voorgestelde vergoeding voor een ecoteelten fors lager dan de berekende vergoeding. Ligt dit aan verschilpunt één- versus meerjarig? Graag de motivatie voor deze verschillende aanpak expliciet uitgeschreven in de nota. Plus af en toe verduidelijken voor individuele maatregelen kan geapprecieerd worden.

Zo zijn bepaalde BO qua steunniveau vergelijkbaar met deze van vorig PDPO, voor andere is gelijkenis niet zo duidelijk. Bijvoorbeeld, de hamster-regeling uit vorig PDPO werd van 130euro/ha naar 584 euro/ha in hetzelfde PDPO, in hoeverre strook dit nu met de hogere bedragen van faunateelten?

Antwoord

VLM gebruikt voor de beheerovereenkomsten een brutosaldo als referentie om een vergoeding voor een maatregel op bouwland te berekenen. Een reguliere landbouwteelt op bouwland wordt vervangen door een BO-teelt. De referentiewaarde van die reguliere teelt is een berekende waarde door het departement op basis van de recentste gegevens. De werkwijze ('vervangen van een teelt') is dezelfde als bij het vorig PDPO, met dat verschil dat er nu met een saldo op bouwland i.p.v. puur akkerbouw gewerkt wordt.

Voor maatregelen op grasland werken we met de ruwvoedermethode en hebben we tevens met netto-opbrengsten gewerkt. We nemen steeds aan dat de boer krachtvoeder aankoopt om het verlies in voederwaarde van het gras te compenseren.. Dit is dezelfde methodiek

(ruwvoedermethode) als bij het vorig PDPO. Die methodiek wordt ook in NL gebruikt. De boer koopt krachtvoeder aan om het verlies aan voederwaarde van het gras te compenseren.

Algemeen geldt dat de BO-acties beduidend verder gaan dan wat gangbaar is binnen de landbouwpraktijk of relevante wetgeving.

De pakketten BO Hamster bestaan niet meer. De hamstervriendelijke nateelt beoogde het aanhouden van een zeker areaal wintergraan in een bepaalde verhouding wintertarwe/wintergerst in de gebieden die werden aangeduid voor het beschermen van hamsters. De wintergerst werd gevolgd door een nateelt. Die moest vroeg ingezaaid worden na de oogst om dekking te geven voor de hamster. De voorgestelde vergoeding 584 EUR werd toen laag bevonden. Om het leefgebied van de hamsters te verbeteren wordt uitgeweken naar de acties die binnen dit GLB-SP zijn voorgesteld.

Vraag 14: aansluitend bij de vorige vraag, maar dan meer op ER gericht: zijn de vergelijkbare ER-vergoedingen op bvb ecoteelten dan uiteindelijk niet té laag?

Antwoord

Bij het verschil tussen het berekend en uitbetaald bedrag spelen een aantal overwegingen mee:

- Bij grasland en snijmais gaan we uit van krachtvoederprijzen, wat het saldo van grasland en snijmais de hoogte in jaagt, hoger dan de normale akkbouwteelten. Bij bouwland gaan we uit van een gewogen gemiddeld saldo waarin (in tegenstelling tot het vorige PDPO) ook tijdelijk grasland en snijmais zijn opgenomen (45% van de oppervlakte in de weging en hoge saldo's omwille van de krachtvoederwaarderingmethode waardoor deze doorwegen in de BSS van het bouwland). We verwachten ook dat ecoregelingen vooral toegepast zullen worden op percelen die in de praktijk minder goed gelegen zijn (minder opbrengen) en/of dat vooral lager salderende gewassen vervangen zullen worden. In dit opzicht is de berekende vergoeding een maximum (maar aan de keerzijde ook geen stimulans om hoger dan gemiddeld salderende gewassen te gaan vervangen door ecoteelten).
- Expertenadvies: onze sectoradviseurs brachten hun expertenkennis in om in te schatten of de hoogte van de vergoedingen te rechtvaardigen valt.

Vraag 15: hoe komt men aan de arbeidsvergoeding van 20 euro/ u, dit was 22 euro/u bij ER-AMKM?

Antwoord

Net zoals in de vorige programmaperiode wordt onderscheid gemaakt in de loonkost afhankelijk van wie de taak uitvoert.

- Loonkost voor taken die hoofdzakelijk door arbeiders worden uitgevoerd: 18 euro/uur. (op basis van de paritaire comités voor landbouw (afgerond 17 euro/ uur laatste 5 jaar, zie vorige reeks vragen) en tuinbouw (afgerond 19 euro/uur)).
- Loonkost voor taken die door de bedrijfsleider worden uitgevoerd: 22 euro/uur

- Loonkost voor taken die zowel door bedrijfsleider als betaalde arbeidskrachten verricht kunnen worden: als het gemiddelde tussen beide, dus 20 euro/uur.